

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

”MUA SE ON AINAKI SILLEEN SPORRANNU”

Lastensuojelun avohuollon perhetyö asiakkaiden kokemana

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaaliala
Sosiaalialan Koulutusohjelma
Sosionomi Amk
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Sari-Sisko Veppling

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan Koulutusohjelma

VEPPLING, SARI-SISKO:

”MUA SE AINAKI ON SILLEEN SPORRANNU”

Lastensuojelun avohuollon perhetyö asiakkaiden kokemana

Sosionomi (amk) opinnäytetyö, 61 sivua, 5 liitesivua

Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää lastensuojelun avohuollon perhetyön merkitystä, perhetyöntekijään liittyviä keskeisiä ominaisuuksia sekä perhetyön kehittämideoita. Opinnäytetyö on hyödynnettävissä työelämään lastensuojelun perhetyöntekijöiden käyttöön.

Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen tutkimus ja tutkimusaineisto saatiin haastattelemalla viittä lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakasperhettä. Haastattelu pohjautui teemahaastattelun menetelmään. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Opinnäytetyössä on sosiaalipedagoginen viitekehys. Sosiaalipedagogisen työn tavoitteena on auttaa ihmisiä ottamaan vastuuta omasta elämästään. Opinnäytetyön teoriapohja rakentuu lastensuojelun, avohuollon ja perhetyön prosessien ja käytäntöjen avaamisesta sekä vanhemmuuden tarkastelusta.

Opinnäytetyöstä saatu tieto osoittaa, että perhetyön asiakasperheet kokivat perhetyön merkitykselliseksi. Haastatteluissa selvisi perhetyön merkityksen näyttäytyvän kokonaisvaltaisesti perheen arjessa ja kokonaisuutena perhetyö oli koettu hyvinvointia lisäävänä. Haastatteluissa selvisi myös konkreettisten toimien olevan positiivinen lisä sekä perhetyöntekijän työn että perhetyön kehittämisen näkökulmasta.

Opinnäytetyöprosessilla on suuri merkitys opinnäytetyön tekijälle. Opinnäytetyö on syventänyt tekijän ymmärrystä tutkimusprosessista. Opinnäytetyö on myös lisännyt tekijän ymmärrystä käytännön perhetyöstä syventäen ammatti-identiteettiä perhetyöntekijänä.

Asiasanat: lastensuojelu, avohuolto, prosessit, sosiaalipedagogiikka, perhetyö, vanhemmuus

Lahti University of Applied Sciences
Degree programme in Social Sciences

VEPPLING SARI-SISKO:

“IT HAS AT LEAST ENCOURAGED ME”

Family work of non-institutional social care of child welfare as experienced by the clients

Bachelor's Thesis in Social Services   61 pages, 5 pages of appendices

Spring 2014

ABSTRACT

The aim of this thesis was to clarify the significance of family work in the non-institutional social care of child welfare, the central qualities of the family worker and some development ideas of family work. The thesis can be utilised in working life by the family workers of the child welfare.

This thesis is a study with a qualitative character and the research material was obtained by interviewing five customer families of the family work of non-institutional care of child welfare. The interview was conducted as a theme interview. The research material was analysed using a content analysis. The thesis has a social pedagogic frame of reference. The objective of the social pedagogic work is to help people to take the responsibility for their own life. The theoretical basis of thesis is based on the explanation of the processes and practices of child welfare, non-institutional care and family work and the examination of parenthood.

The information that has been received from this study indicates that the customer families considered family work significant. From the interviews it became clear that the significance of family work was seen in everyday life of the families and it was experienced as increasing their welfare. It became also clear that concrete actions were seen as a positive addition to family work as well as in developing family work in the future.

Writing this thesis had a big significance for the writer. The thesis has deepened writer's understanding of the study process. It has also increased the writer's understanding of practices of family work enhancing her occupational identity as a family worker.

Key words: child welfare, non-institutional social care, processes, social pedagogy, family work, parenthood

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LASTENSUOJELU	3
2.1	Lastensuojeluprosessin kuvaus	3
2.2	Lastensuojelun avohuolto	5
2.3	Kiireellinen sijoitus	6
2.4	Huostaanotto	7
2.5	Jälkihuolto	8
3	SOSIAALIPEDAGOGIIKKA PERHETYÖSSÄ	10
3.1	Sosiaalipedagogiikan määritelmiä	10
3.2	Sosiaalipedagoginen ammatillisuus	12
4	PERHETYÖN SISÄLTÖÄ	14
4.1	Perhetyön prosessin kuvaus	14
4.2	Avohuollon perhetyön määrittelyä	15
4.3	Perhetyön sisällön keskeisiä teemoja	17
4.4	Perhetyön menetelmiä	20
5	NÄKÖKULMIA VANHEMMUUTEEN	23
5.1	Psykologinen näkemys vanhemmuudesta	23
5.2	Yhteiskunnallinen näkemys vanhemmuudesta	25
6	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TARKOITUS	27
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
7.1	Aineiston keruu	28
7.2	Kohderyhmä	30
7.3	Aineiston analyysi	31
8	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELUA	34
8.1	Haastateltavien näkemys perhetyön merkityksestä	34
8.2	Haastateltavien näkemykset perhetyöntekijään liittyvistä ominaisuuksista	39
8.3	Haastateltavien näkemykset perhetyön kehittämisestä	43
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA	45
9.1	Johtopäätökset	45
9.2	Tutkimuksen luotettavuus	47

9.3	Tutkimuksen eettisyys	48
10	POHDINTA	50
	LÄHTEET	55
	LIITTEET	1

1 JOHDANTO

Lastensuojelun sosiaalityötä ohjaa Lastensuojelulaki (417/2007), joka määrittää lasten kanssa tehtävän sosiaalityön sisällön:

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3§.)

Lastensuojelun työkenttä on laaja ja lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutyötä ohjaa sosiaalityöntekijä. Kaiken työn tavoitteena on turvata lapsen elämää ja kehitystä (Lastensuojelulaki 417/2007).

Lastensuojelu 2012 -tilaston mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkuuksien määrä on lisääntynyt seitsemän prosenttia vuodesta 2011. Kasvaneisiin asiakasmääriin vaikuttava tekijä on mm. kuntien halu tarjota tukea mahdollisimman varhain sekä myös uuden lastensuojelulain myötä alentunut kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus. (Lastensuojelu 2012, 9.) Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (Kaste) tavoitteena on vahvistaa ehkäisevää lastensuojelua ja vähentää huostaanottojen tarvetta. Kaste-hankkeessa halutaan kehittää lastensuojelun avohuoltoa ja vahvistaa kotiin vietäviä palveluita. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2012–2015, 13.) Stakesin tutkimuksen Keitä ovat uudet avohuollon asiakkaat? (Heino 2007, 52) mukaan taloudellinen tuki ja kotiin annettava perhetyö ovat korostuneet käytetyimpinä avohuollon tukitoimina.

Opinnäytetyö keskittyy lastensuojelussa avohuollon tukitoimena toteutettavaan perhetyöhön. Käsitteenä perhetyö sisältää mahdollisuuden monenlaiseen toimintaan eri toimijoiden kesken. Perhetyötä tehdään esimerkiksi neuvolassa, seurakunnalla ja varhaiskasvatuksessa. Käsitteellä perhetyö tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä nimenomaan lastensuojelun avohuollon perhetyötä. Perhetyö on luonteeltaan ennaltaehkäisevää tai korjaavaa työtä, jossa oleellista on tieto tuen ja kontrollin välimaastossa toimimisesta. Perhetyötä tehdään pääsääntöisesti perheen kotona ja tavoitteena on saada perheen arki ja vuorovaikutus sujumaan.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa tutkimuksen aineisto on saatu teemahaastattelemalla lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaita. Teoriaosuudessa avataan lastensuojelun käytäntöä sekä perhetyön moninaisuutta. Opinnäytetyössä tuodaan esiin myös vanhemmuuden näkökulmia, onhan vanhemmuuden tukeminen yksi iso osa perhetyötä. Opinnäytetyö tarkastelee lastensuojelun avohuollon perhetyötä sosiaalipedagogisesta näkökulmasta. Hovi-Pulsa (2011, 108) on todennut sosiaalipedagogisen arki- ja elämismaailmalähtöisen näkökulman sopivan hyvin viitekehyyksi lastensuojelun perhetyöhön.

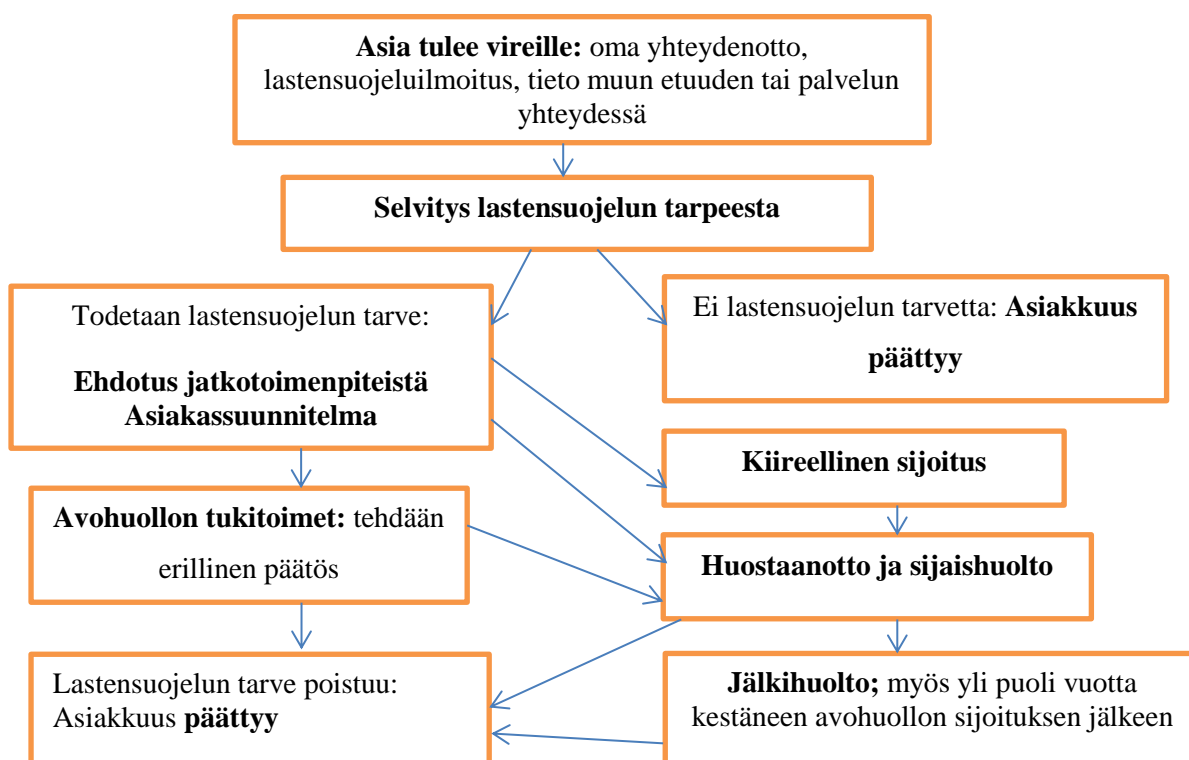
Opinnäytetyön tekijä toimii perhetyöntekijänä ja halu kehittää ja ymmärtää omaa työtä on ollut lähtökohtana opinnäytetyölle. Opinnäytetyöllä halutaan selvittää miten lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaat kokevat perhetyön merkittävyyden omalle elämälleen. Opinnäytetyössä tuodaan lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaiden ääni kuuluviin ja saadaan heiltä näkemyksiä perhetyön merkityksestä, perhetyöntekijän keskeisistä ominaisuuksista sekä perhetyön kehittämisestä.

2 LASTENSUOJELU

Lastensuojelu on osa kunnille kuuluvaa sosiaali- ja terveystalveluiden toimintakenttää. Lastensuojelun ydin on yksinkertainen: turvata lapsen kehitystä ja terveyttä ja poistaa sitä vaarantavia tekijöitä. Lastensuojelu on lakisääteistä toimintaa ja se jakautuu yleiseen ja erityiseen; tarkoituksena on turvata kaikkien lasten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. (Bardy 2009b, 39–43; Narikka 2004, 24.) Tässä kappaleessa käydään lastensuojelunprosessin eri osa-alueet lyhyesti läpi ja selvitetään mihin opinnäytetyön aiheena oleva avohuollon perhetyö lastensuojeluprosessissa sijoittuu.

2.1 Lastensuojeluprosessin kuvaus

Sosiaalityöntekijälle tai muulle lastensuojelun työntekijälle tullut lastensuojeluilmoitus käynnistää lastensuojeluprosessin (kuvio 1).

KUVIO 1. Lastensuojeluprosessi (Taskinen 2010, 57)

Sosiaalityöntekijän täytyy tehdä välitön tilannearvio ja seitsemän arkipäivän kuluessa selvittää onko ilmoitus aiheellinen. Lastensuojelun asiakkuus alkaa kun lastensuojeluilmoituksen johdosta ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin tai käynnistetään lastensuojelutarpeen selvitys (Lastensuojelulaki 417/2007, 26§). Lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta täytyy ilmoittaa välittömästi lapselle sekä hänen huoltajalleen, myös muualla asuvalla huoltajalle. (Räty 2010, 220–223.)

Sosiaalityöntekijä päättää yhdessä tiiminsä kanssa miten ilmoitus tarkistetaan ja lapsen asioihin nimetään vastuuhenkilö, joka vastaa lastensuojelutarpeen selvityksestä. Selvitystyö tehdään parityönä ja yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. Lasta on tavattava henkilökohtaisesti. Selvityksen aikana tehdään yleisesti kotikäyntejä ja tarkastellaan vanhempien kykyä ja mahdollisuutta vastata lapsen tarpeisiin kokonaisvaltaisesti. Selvityksen tarkoituksena on arvioida tarvitseeko perhe lastensuojelun tarjoamaa apua vai selviytyvätkö perheenjäsenet oman verkostonsa ja muiden viranomaisten tuella. Sosiaalityöntekijällä on selvitystyön aikana mahdollisuus konsultoida eri yhteistyötahoja sekä asiantuntijoita. Lastensuojelutarpeen selvitys on lain mukaan oltava valmiina kolmen kuukauden kuluttua ilmoituksesta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 27§; Räty 2010, 221–224; Taskinen 2010, 56–62.)

Lastensuojelutarpeen selvityksestä tehdään yhteenveto jonka perusteella lastensuojelun asiakkuus päättyy tai jatkuu. Selvityksessä kuvataan lähtökohdat, selvityksen tekeminen, asianosaisten näkemykset tilanteesta sekä sosiaalityöntekijän näkemys lastensuojelun tarpeesta. Asiakkuus päättyy, mikäli selvitys ei anna aiheita lastensuojelutoimenpiteisiin. Asiakkuuden päättymisestä tai jatkumisesta on ilmoitettava lapselle ja huoltajalle kirjallisesti. Jos lapsesta tulee asiakkuuden päätyttyä uusi lastensuojeluilmoitus, tehdään selvitys uudestaan. (Räty 2010, 224; Taskinen 2010, 62–63; Väinälä 2010a, 43.)

Selvitystyön johdettua lapsen lastensuojelun asiakkuuteen, hänelle tehdään asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa ja se on osa tavoitteellista ja suunnitelmallista sosiaalityötä. Asiakassuunnitelmaan kirjataan tavoitteet joihin pyritään, lapsen ja perheen

palvelut ja tukitoimet sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan kirjataan myös asianosaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. (Räty 2010, 233–235; Taskinen 2010, 64.)

2.2 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelussa on käytössä lievimmän riittävän toimenpiteen periaate, joten ensisijaisia työmuotoja ovat avohuollon tukitoimet. Avohuollon ensisijaisuus ei sulje pois lapsen huostaanottoa, mikäli edellytykset siihen täyttyvät. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää lapsen myönteistä kehitystä ja niiden avulla myös tuetaan vanhemmuutta ja vanhempien kasvatustaitoja. Lastensuojelulain (417/2007) 34§ mukaan lapsen turvallinen kasvu ja kehitys on tarvittaessa turvattava lastensuojelun keinoin. Lain mukaan avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen kasvua tai kehitystä, tai jos lapsi omalla käytöksellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Avohuollon tukitoimia toteutetaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien kanssa. Avohuollon tukitoimien aikana lasten vanhemmilla säilyvät kaikki vanhempien ja huoltajien oikeudet, ja avohuollon tukitoimet perustuvat vapaaehtoisuuteen. Avohuollon tukitoimet ja niiden tavoitteet kirjataan lapsen asiakassuunnitelmaan ja niistä tehdään erillinen päätös. (Lastensuojelulaki 417/2007, 34§; Taskinen 2010, 69.)

Avohuollon tukitoimet vaihtelevat paljon asiakaskohtaisesti ja myös kunnan palvelujen ja resurssien mukaan. Avohuollon tukitoimia ovat taloudellinen tuki ja asumisen turvaaminen, jotka riittävän suuruisina ja riittävän ajoissa saatuna voivat lopettaa lastensuojelun tarpeen tai ehkäistä sijoitusta kodin ulkopuolelle. (Taskinen 2010, 70.) Avohuollon tukitoimina voidaan järjestää erilaisia palveluja lapsen ja perheen tukemiseksi. Ne tulee tarvittaessa räätälöidä niin, että ne auttavat perhettä ja tukevat lapsen hyvinvointia. Lastensuojelulain (417/2007) 36 §:ssä kuntia velvoitetaan järjestämään sosiaalipalvelut kuten lasten päivähoidon ja kotipalvelun ja lisäksi on järjestettävä tarvittaessa muita asiakassuunnitelmaan

perustuvia avohuollon tukitoimia. (Lastensuojelulaki 417/2007, 36§; Rätty 2010, 265; Taskinen 2010, 71.) Asiakassuunnitelmaan perustuvia avohuollon tukitoimia voivat olla: tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteiden selvittämiseen, tukihenkilö tai -perhe, lapsen hoitopalvelut ja terapia, perhetyö, koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon, vertaisryhmätoiminta sekä loma- ja virkistystoiminta. (Rätty 2010, 267–269.)

Lapsi voidaan avohuollon tukitoimena myös lyhytaikaisesti sijoittaa vanhempien ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksella korkeintaan kolmeksi kuukaudeksi joko perheeseen tai laitokseen. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti. Avohuollon tukitoimena tehtävä sijoitus perustuu myös aina vapaaehtoisuuteen. (Rätty 2010, 269; Taskinen 2010, 72–73.)

2.3 Kiireellinen sijoitus

Lapsen ollessa välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon. Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää (Lastensuojelulaki 417/2007, 38§). Kiireellinen sijoitus voi perustua esimerkiksi huoltajien humalatilaan ja kykenemättömyyteen huolehtia lapsesta tai epäilyyn, että huoltajat pahoinpitelevät lastaan. Kiireellinen sijoitus voi olla myös lapsen omasta käyttäytymisestä tai hänen elämäntavoistaan johtuva. Lapsi voi esimerkiksi käyttäytyä aggressiivisesti ja itsetuhoisesti, käyttää päihteitä tai tehdä rikoksia. Ennen kiireellistä sijoitusta selvitetään lapsen ja vanhemman mielipide asiasta. (Rätty 2010, 284; Taskinen 2010, 81.)

Päätöksen kiireellisestä sijoituksesta voi tehdä ammatillisen kelpoisuuden omaava sosiaalityöntekijä. Päätös tehdään kirjallisena ja se on valituskelppoinen. Päätös kiireellisestä sijoituksesta on perusteltava ja päätöksen taustalla olevat välttämättömät syyt tai vaaratilanne tulee näkyä päätöksessä. Päätös kiireellisestä sijoituksesta tulee olla viimeinen käytettävissä oleva vaihtoehto lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehdittaessa. Päätöksessä tulee ilmetä lapsen

sijoituspaikka ja perustelut paikan valinnalle. Kiireellinen sijoitus lakkaa heti kun peruste kiireelliselle sijoitukselle on päättynyt tai jos kuluneiden 30 päivän aikana ei ole tehty hakemusta lapsen huostaanotosta hallinto-oikeudelle. (Räty 2010, 286–291; Taskinen 2010, 76–83.)

2.4 Huostaanotto

Lastensuojelulaki velvoittaa sosiaalihuollon toimielimiä lapsen huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen: jos puutteet lapsen huolenpidossa tai kasvuolosuhteet vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä, tai jos lapsi itse vaarantaa terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä tai toimimalla rikollisesti (Lastensuojelulaki 417/2007, 40§). Huostaanotto on viimesijainen toimenpide ja mahdollista vain mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole mahdollisia järjestää tai ne eivät ole riittäviä. (Räty 2010, 295–299.)

Huostaanottoa valmistellaan parityönä yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja toisen lastensuojelun työntekijän kanssa. Huostaanoton valmistelussa tavataan lapsi henkilökohtaisesti ja lapsen asioista neuvotellaan vanhempien kanssa. Huostaanoton valmistelussa ja päätöksenteossa on huomioitava kokonaisvaltaisesti kaikki lapsen etuun vaikuttavat seikat ja valmistelu on tehtävä lapsen edun mukaisesti. Valmistelu on myös tehtävä objektiivisesti ja puolueettomasti. Huostaanottoa valmisteltaessa kerätään ja saadaan tietoja myös muilta viranomaisilta, esimerkiksi päiväkodista, neuvolasta tai koulusta. Huostaanoton valmistelussa punnitaan uhkia ja vahvuuksia lapsen kokonaistilanteen ja sijaishuollon välillä. Huostaanoton huolellinen valmistelu ja sen merkityksen selvittäminen ja siihen liittyvien tunteiden käsittely on tärkeää. (Räty 2010, 306–314; Taskinen 2010, 86–96.)

Sijaishuoltopaikkaa valittaessa lähtökohtana ovat aina lapsen tarpeet ja huostaanoton perusteet. Sijoituspaikkana voi olla sukulaissijoitus, perhehoito, ammatillinen perhekoti, lastenkoti tai koulukoti. Yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempiansa kanssa tehdään asiakassuunnitelma, jonka avulla konkretisoidaan mitä huostaanotto tarkoittaa ja mihin sillä pyritään. (Taskinen 2010, 87.) Kun lapsi on otettu huostaan, on sosiaalihuollosta vastaavalla henkilöllä viime kädessä

vastuu päättää lapsen olinpaikasta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta. (Väinälä 2010a, 86–87.)

Ennen päätöstä lapsen huostaanotosta on selvitettävä 12 vuotta täyttäneen lapsen oma mielipide ja huoltajien mielipiteet. Kaikille asianosaisille on varattava mahdollisuus lausua mielipiteensä ja tulla kuulluksi. Kuulemisen yhteydessä on lapselle ja vanhemmalle annettava kaikki asiaan vaikuttavat asiakirjat tiedoksi ja mahdollisuus tutustua niihin. Kuultavien mielipiteet merkitään asiakirjoihin. (Räty 2010, 334–338.)

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan päätöksen tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Päätöksentekijänä ei voi olla lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Mikäli 12 vuotta täyttänyt lapsi tai lapsen huoltaja vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoa, asian ratkaisee hallinto-oikeus. Huostaanotto on voimassa toistaiseksi tai siihen asti kun lapsi täyttää 18 vuotta. Huostaanotto on myös lopetettava, kun perusteita sen jatkolle ei enää ole. (Räty 2010, 352–353; Taskinen 2010, 88.)

2.5 Jälkihuolto

Huostaan otetulla ja vähintään puoli vuotta avohuollon sijoituksessa olleella lapsella tai nuorella on oikeus jälkihuoltoon (Lastensuojelulaki 417/2007, 75§). Jälkihuolto on suunnitelmallista ja perustuu sosiaalityöntekijän ja lapsen tai nuoren ja vanhempien yhdessä tekemään suunnitelmaan. Jälkihuollon tavoitteena on tukea lasta ja hänen vanhempiaan lapsen siirtyessä takaisin kotiin sijoituksen jälkeen tai ohjata aikuistuvaa nuorta kohti itsenäistä elämää. (Väinälä 2010b, 101–102.)

Jälkihuollosta tehdään asiakassuunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen, keinot miten toteutetaan yhteistoiminta lapsen vanhempien kanssa sekä arvioitu aika tavoitteiden toteutumiseen. Jälkihuollon tavoitteena on lisätä nuoren elämänhallintaa ja itsenäisestä elämästä selviämistä. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen

päätyy viiden vuoden kuluttua sijoituksen päättymisestä. Oikeus jälkihuoltoon päättyy viimeistään nuoren täyttäessä 21 vuotta. Jälkihuolto voi olla ohjausta tai neuvontaa, koulutuksen järjestämistä, työpaikan etsimistä, taloudellista tukea tai tuetun asumisen tai asunnon järjestämistä. Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijä laatii tarvittaessa yhdessä nuoren kanssa suunnitelman, johon kirjataan nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet. (Taskinen 2010, 150–155; Väinälä 2010b, 103.)

3 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA PERHETYÖSSÄ

Sosiaalipedagogisen työllä ja perhetyöllä ovat samat päämäärät; keskeisenä tavoitteena on auttaa ihmisiä ottamaan vastuuta itsestään ja elämänhallinnastaan. Sosiaalipedagogiikka terminä ja käsitteenä on Suomessa melko uusi, sen kehittäminen yleistyi 1990-luvulla. Sosiaalipedagogiikalla on pitkä historia esimerkiksi Saksassa ja suomalainen näkemys sosiaalipedagogiikasta pohjautuu paljolti siihen. Sosiaalipedagogiikassa korostetaan yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä näkökulmia ihmisen kasvatuksessa ja kehityksessä, erityisesti sitä miten yksilö kiinnittyy yhteiskuntaan, sen toimintajärjestelmiin ja yhteisöihin. (Mehtonen 2007, 13.)

3.1 Sosiaalipedagogiikan määritelmiä

Sosiaalipedagogiikalla on tieteellinen lähtökohta hermeneutiikassa ja siihen liittyvänä peruskäsitteenä on halu ymmärtää ja tulkita ihmistä. (Hovi-Pulsa 2011, 7–11.) Sosiaalipedagoginen teoria on lähtökohdiltaan monitieteellistä yhdistäen kasvatustieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen näkökulman. Sosiaalipedagogiikka siis yhdistää pedagogisen ja sosiaalisen ja nykyisissä määritelmissä sen luonne on kaksinapainen. Sosiaalipedagogiikalla on yleinen tehtävä auttaa ihmisiä sosiaalisen kasvun avulla kasvamaan yhteiskuntaan ja toimimaan yhteiselämässä toisten ihmisten kanssa. Sosiaalipedagogiikan erityistehtävänä on syrjäytyneiden kasvatuksellinen ja arkipäiväinen tukeminen, jotta he pystyisivät kehittämään omaa ja yhteisön elämää täydemmäksi ja inhimillisemmäksi.

Sosiaalipedagogiikassa pyritään pohtimaan ihmisen roolia yhteiskunnassa mutta lisäksi pohditaan miten on mahdollista päästä hyvään, oikeudenmukaiseen, inhimilliseen ja solidaariseen elämään. Sosiaalipedagogisen kiinnostuksen kohteena on yksilön ja yhteisön suhde kriittistä näkökulmaa unohtamatta. (Kurki & Nivala 2006, 11–14.)

Sosiaalipedagogiikan yksi keskeinen käsite on ns. pedagoginen suhde. Saksalainen Herman Nohl käsitti sosiaalityön syvimmältä olemukseltaan pedagogiseksi työksi, jolloin työntekijän ja asiakkaan välillä oli erityinen kasvatussuhde. Pedagogisen suhteen keskeiset määritelmät ovat joustavuus,

tilannekohtaisuus ja herkkyys, subjektiuden mahdollistava vastavuoroisuus sekä huomion kiinnittäminen yksilön tarpeisiin ja mahdollisuuksiin. Nohl korosti pedagogisen suhteen pohjalta tapahtuvaa ihmisen yksilöllistä tietoisuuden lisääntymistä, jolloin mahdollistuu henkinen kasvu itsenäisyyteen ja kypsyyteen. (Hämäläinen 1997, 88–89.)

Espanjalainen Jaime Trilla (2004) on tarkentanut modernin sosiaalipedagogiikan tiedeluonnetta yhdistelemällä aiempia luokituksia. Trillan mukaan sosiaalipedagogiikka muodostuu kun kasvatuksellisissa prosesseissa on mukana ainakin kaksi osa-aluetta seuraavista määritelmistä: sosiaalipedagogiikka suuntautuu sosiaalisuuden kehityksen tukemiseen, se kohdistuu sosiaalisessa kriisissä olevan/olevien tukemiseen tai sitä toteutetaan muodollisten koulutusjärjestelmien ulkopuolisissa ympäristöissä. (Kurki 2006, 116–117.)

Espanjalaiseen sosiaalipedagogiikkaan kuuluu vahvasti mukaan ns. sosiokulttuurinen innostaminen, joka voidaan nähdä kannustavana, liikkeelle panevana ja organisoivana toimintana jonka päämääränä on aikaansaada sosiaalista muutosta. Innostaminen on tavoitteellista toimintaa sosiaalisissa suhteissa. Innostaminen suuntautuu yksilöön ja ryhmään ja pyrkii tavoittelemaan pysyvää elämänlaadun parantamista. (Hämäläinen 1997, 196–205.)

Saksalaisessa sosiaalipedagogiikan kehityksessä nousi 1960-luvulla esiin kriittisen hermeneutiikan suuntaus. Kriittinen hermeneutiikka pohjautui reaaliseen ja emansipatoriseen näkökulmaan. Reaalinen näkökulma toi ihmisen reaaliset elinolot mukaan, emansipatorinen näkökulma suuntasi katseen arkipäivän kysymyksiin. Saksalaisen Hans Thierschin (1986) ajatusten pohjalta on muotoutunut arkilähtöinen sosiaalipedagogiikka. Keskeisinä päämäärinä arkilähtöisessä pedagogiikassa on nähty arkeen suuntautuminen ja ihmisten subjektiuden ja elämänhallinnan tukeminen. Sosiaalipedagoginen työ on ihmisten konkreettista auttamista kohti parempaa arkea ja itseapua. (Hovi-Pulsa 2011, 18–21.)

3.2 Sosiaalipedagoginen ammatillisuus

Sosiaalipedagogisen ammatillisuuden keskeisiä käsitteitä ovat arkilähtöisyys, sosiaalinen diagnoosi, yhteisöllisyys, osallisuus ja dialogisuus.

Sosiaalipedagogiikan arkilähtöisyys pyrkii tekemään arjesta ymmärrettävää. Jotta työntekijä pystyy ymmärtämään asiakkaan elämää, vaatii se ymmärrystä ja aitoa kohtaamista. Arkisuuntautunut sosiaalipedagoginen työ korostaa toivon näköalaa ja pyrkimyksenä on saada asiakkaat tiedostamaan muutoksen mahdollisuudet omassa arjessaan. Sosiaalipedagogiikan käsite sosiaalinen diagnoosi tarkoittaa yksilön sosiaalisen tilanteen ja ympäristön huomioonottamista ennen ammattihenkilön puuttumista yksilön elämään. Sosiaalipedagogiikan pyrkimyksenä on integroida yksilö yhteiskuntaan. Emansipatorinen sosiaalipedagogiikka arvioi kriittisesti yhteiskunnan yksilölle tarjoamia mahdollisuuksia ja yhteiskunnan olemassa olevia rakenteita. (Ranne 2005, 16–17.)

Kaljonen (2005, 21–25) tuo artikkelissaan esiin kolme lastensuojelutyön ammatillisen kasvun kiintopistettä: aito kohtaaminen, refleksiivinen työote ja emansipaatio. Aitoon kohtamiseen liittyy työntekijän kokonaisvaltainen oleminen asiakkaan kanssa. Työntekijän ja asiakkaan kohtaamisessa tavoitteena on avoin kiinnostus asiakkaan ainutkertaista elämää ja arvoa kohtaan. Jotta refleksiivinen työote voi toteutua, on työntekijällä oltava itseymmärrystä; tämä vaatii hiljaista työtä ja itsensä kuuntelua. Refleksiivisen työotteen kehittyminen on pitkäjäksoista työtä, puhutaan myös elämänkestoisesta kypsymisestä.

Emansipaatiolla ammatillisen kasvun kiintopisteenä tarkoitetaan yksilön vapautta, valintaa ja vastuuta korostavien periaatteiden noudattamista. Työntekijä voi valita kannustaako asiakasta uskomaan omiin kykyihinsä ja tekemään valintoja oman elämän muuttamiseksi, vai alistuen uhrin asemaan. Emansipaation tavoitteena on siis auttaa ihmisiä ottamaan ohjat omiin käsiinsä elämässään yhteisöissä.

Sosiaalipedagogista ammatillisuutta voidaan kuvantaa ns. Madsenin kukan avulla (kuvio 2). Madsenin kukan terälehdet edustavat sosiaalipedagogisesti suuntautuneen ammattihenkilön eri pätevyysalueita ja yhdistyvät keskellä ammatilliseksi toimintapätevyydeksi. Madsenin kukan pätevyysalueet ovat

tuottava pätevyys, ilmaisullinen pätevyys, kommunikatiivinen pätevyys sekä analyttinen ja synteesiä luova reflektiivinen pätevyys. Toimintapätevyys vaihtelee työntekijäkohtaisesti ja myös tilannekohtaisesti painottuen eri pätevyysalueisiin. (Ranne & Rouhiainen-Valo 2005, 30–31.) Tuottava pätevyys tarkoittaa työntekijän kykyä organisoida ja suunnitella työtään. Ilmaisullinen pätevyys pitää sisällään työntekijän kyvyn asettua toisen asemaan sekä sanallisesti että musiikin, draaman tms. kautta. Kommunikatiivinen pätevyys on työntekijän kykyä toimia yhteistyössä, solmia luottamuksellisia vuorovaikutussuhteita ja organisoida sosiaalista toimintaa. Analyttisen, synteesiä luovan pätevyyden avulla työntekijä jäsentää toimintaansa ja luo uusia toimintakäytäntöjä kokemansa ja tekemiensä johtopäätösten pohjalta. (Laiho 2005, 46–47.)

Kuvio 2. Sosiaalipedagogisesti suuntauneen ammattihenkilön pätevyysalueet Madsenin mukaan (Laiho 2005, 34).

4 PERHETYÖN SISÄLTÖÄ

Perhetyö on kehittynyt viimeisten parin vuosikymmenen aikana nykymuotoonsa. Aiemmin perhetyöllä tarkoitettiin kotiaputyypistä palvelua lapsiperheille. Perhetyön sisältö on muuttunut perheiden hyväksi työskentelystä perheiden kanssa tehtävään työhön. Uusi lastensuojelulaki (417/2007) toi perhetyön ensimmäistä kertaa lakisääteiseksi tukimuodoksi lastensuojelussa. (Kuronen & Lahtinen 2010, 71–73.) Lastensuojelulaki ei määrittele perhetyötä ja tämä mahdollistaa perhetyön sisällön ja käsitteiden laajan kirjon. (Uusimäki 2005, 9.) Tässä kappaleessa kerrotaan mitä lastensuojelun avohuollon perhetyö on prosessina, määritellään perhetyön sisältöä ja sisällöllisiä teemoja sekä esitellään muutamia perhetyössä käytettäviä menetelmiä. Kappaleessa tuodaan myös näkyviin sosiaalipedagoginen näkemys perhetyöstä.

4.1 Perhetyön prosessin kuvaus

Lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaana on koko perhe, vaikka asiakkuus on lapsen nimissä. Perhetyö on osana lastensuojelun asiakkuusprosessia ja perhetyöntekijä voi olla sosiaalityöntekijän työparina lastensuojelutarpeen selvityksessä. Perhetyön palveluprosessin (liite 1) keskeisiä vaiheita ovat aloite perhetyöhön, perhetyön alkaminen, perhetyön suunnitelma, perhetyön toteutus, perhetyön arviointi ja perhetyön päättäminen tai jatkosuunnitelmien teko. Perhetyö käynnistyy aina sosiaalityöntekijän päätöksellä, mikäli perhetyön arvioidaan olevan riittävää, sopivaa ja tarkoituksenmukaista. (Heino 2008, 44; Väinälä 2010c, 139–140.)

Perhetyön työskentely alkaa sosiaalityöntekijän ja perhetyöntekijän yhteisellä aloituspalaverilla tai kotikäynnillä. Perhetyöstä tehdään suunnitelma johon kirjataan tavoitteet perhetyölle, arvioitu kesto, tapaamistiheys, arvioinnin ajankohta sekä kysytään luvat tietojen vaihtamiseen. Suunnitelman tavoitteet ovat konkreettisia ja selkeästi määriteltyjä. Perhetyön suunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti, ensimmäinen arviointi voi olla kolmen kuukauden päästä työn aloituksesta. Perhetyössä voidaan käyttää tukena erilaisia työvälineitä ja menetelmiä. Perhetyötä tehdään suunnitelman mukaisesti ja perhetyöntekijä pitää

lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ajan tasalla perheen asioista. Perhetyöntekijä dokumentoi työtään kirjaamalla kaikki tapaamiset ja yhteydenpidot asiakastietojärjestelmään. Perhetyön arviointipalaverissa kerrataan lähtötilanne, sovitut tavoitteet ja kartoitetaan perheen nykytilanne. Samalla pohditaan perhetyön jatkoa ja sen mahdollisuuksia. Arviointien kautta vältetään perhetyön turha pitkittyminen, jolloin vaarana on, ettei sillä enää saavuteta muutosta perheen tilanteessa. Mikäli perhetyötä jatketaan, tehdään suunnitelmaan uudet tavoitteet ja keinot niiden toteuttamiseksi. Joissain tapauksissa on perusteltua jatkaa perhetyötä vuosienkin ajan, mutta myös silloin on perhetyön jatkon tarpeellisuutta arvioitava säännöllisesti. Mikäli perhetyö päätetään lopettaa, kirjataan lopettamisen syy ja perheen jatkosuunnitelmat. Perhetyö päätetään jos asetetut tavoitteet ovat täyttyneet, huoli perheestä on poistunut ja perhe pärjää omillaan tai heillä on muita auttajia. Perhetyö voidaan myös lopettaa jos sen avulla ei saavuteta muutosta perheen tilanteessa. Perhetyön lopetuspalaverissa tehdään loppuarviointi sekä päätös lastensuojelun perhetyön lopettamisesta. Perhetyöstä tehty kirjallinen loppuarviointi annetaan perheelle. (Myllärniemi 2007, 16–17; Väinälä 2010c, 139–143.)

4.2 Avohuollon perhetyön määrittelyä

Reijonen (2005, 10) määrittelee avohuollon perhetyön muutokseen tähtääväksi, perheiden ja lasten hyvinvointia lisääväksi tavoitteelliseksi työskentelyksi, jossa toiminnan kohteena on koko perhe. Perhetyöllä on siis kaksi keskeistä tavoitetta: turvata lapsen etu ja tukea perhettä. Myös Myllärniemi (2007, 7) toteaa lapsen edun olevan ehdoton tavoite ja tärkein ohjenuora, jota perhetyössä yleensä lähestytään vanhemmuuden tukemisen kautta. Lapsen ja vanhemman välinen kanssakäyminen pohjautuu vuorovaikutukseen, joten perhetyön keskeisenä elementtinä on vuorovaikutuksen tukeminen. Toiminnan kohteena on lapsen ja vanhemman välinen suhde ja arjen hoituminen perheessä. Perhetyön toteutustapoja ovat keskustelut, neuvonta ja ohjaus, erilaiset menetelmät sekä konkreettinen toiminta. Uusimäen (2005, 3) mukaan perhetyön taustalla on ideologinen ajatus perhekeskeisyydestä.

Hurtig (2003, 37–40) tuo tutkimuksessaan esille mallin tihkuvasta auttamistavasta, jonka mukaan lapsia autetaan vanhempien läpi. Hurtigin mukaan lasten ongelmat ja avuntarpeet ovat yhteydessä vanhempiin ja perheeseen, jolloin vanhempien hyötyessä lapsikin hyötyy. Pohjana on ajatus lasten tarpeesta läheissuhteisiin, sillä lapsella on tarve tuntea itsensä hyväksytyksi, rakastetuksi ja arvokkaaksi. Tihkuvan työtteen keskeinen työmuoto on työntekijän ja vanhemman keskinäinen kontakti. Lapsen rooli on melko passiivinen ja tätä Hurtig kritisoi tutkimuksessaan. Tihkuvan työtteen työ on usein arjesta puhumista ja tavoitteena on saada tietoa perheen arjesta ja todellisuudesta. Työntekijän roolina on kysyä, kuunnella, ehdottaa ja neuvotella, ja sitä kautta pyrkii saamaan muutosta havaittuihin epäkohtiin. Tihkuvan työtteen mahdollisuudet perheen auttamiseksi nähdään suurina, vaikka työntekijän ja vanhemman kohtaamisen taso voi vaihdella paljon.

Heinon (2008, 46) mukaan perhetyön tehtävät ovat tutkimusta ja arviointia, tukea ja ohjausta sekä hoitoa ja kuntoutusta. Tehtävät limittyvät usein toisiinsa, eikä aina pysty erottamaan mikä tehtäväalue milloinkin painottuu. Perhetyö voi olla osa lastensuojelutarpeen selvitystä tai perheen tuen tarpeen selvittelyä. Kun perhetyön tavoitteena on saada muutosta aikaan perheen toiminnassa, esim. lasten asemassa tai vanhemmuudessa, puhutaan kuntouttavasta perhetyöstä. Joskus perhetyöstä muodostuu pitkäaikainen, jopa lapsen lapsuuden pituinen palvelu ja tukirakenne, joka tukee arjessa selviytymistä. Tällöin perhetyön avulla voidaan esimerkiksi pyrkiä välttämään huostaanotto. Perhetyöllä voidaan myös tukea perhettä, kun lapsi sijoitetaan takaisin kotiinsa sijoituksen jälkeen. Intensiiviperhetyön kautta kohdistetaan vahvaa psykososiaalista tukea koko perheelle; tuki voi olla tutkimusta, hoitoa tai kuntoutusta.

Hurtig (2003, 80–88) näkee myös perhetyön painopisteiden vaihtelevan sen mukaan mitkä asiat nähdään tärkeinä työn suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Työntekijä arvioi työn alussa perheenjäsenten tarpeita ja jäsentää lähestymistapaa. Huoli lapsen ja vanhemman suhteesta on yksi työn keskeinen ulottuvuus johon perhetyöllä yritetään kiinnittää huomiota ja vaikuttaa. Toinen tärkeä työn ulottuvuus on kotiin sijoittuva vanhempien arjen hallinnan tukeminen. Kolmantena ulottuvuutena painottuu tapa jolla työntekijä kohtaa asiakkaan.

Hienovireisyys sekä rohkaisu ja luottamuksen rakentaminen heijastavat työntekijän omia arvoja sekä sosiaalityön eettisiä periaatteita. Mikäli perheellä on useita auttavia tahoja, on yhteistyöverkostossa toimiminen myös osa perhetyötä. Perhetyössä yhtenä kiintopisteenä voi myös olla erilaiset menetelmät, joiden avulla pyritään monipuolistamaan työn sisältöä.

Hovi-Pulsa (2011, 75–97) on lisensiaattitutkimuksessaan tutkinut mitä on arkilähtöinen perhetyö. Hovi-Pulsan mukaan arkilähtöisen perhetyön toteuttaminen vaatii työntekijältä arjen eri merkitysten ymmärtämistä. Perhetyöntekijän tärkeänä tehtävänä on toimia tulkkina perheen ja yhteiskunnan välillä. Tämä mahdollistuu kun perhetyöntekijä tuntee perheen arjen ja yhteiskunnan palvelurakenteen, ja osaa toimia palvelurakenteessa asiakkaan osallisuutta kunnioittaen. Perhetyöntekijän on toimittava omien, edustamansa yhteiskunnan ja asiakkaan arvojen välimaastossa tavoitteena luoda yhteinen, jaettu tulkinta esim. vanhemmuudesta. Dialogisuus ja halu ymmärtää asiakkaan kokemuksia ja näkemyksiä ovat lähtökohtana uusille tulkinnoille ja esimerkiksi perhetyön tavoitteille. Keskeistä sosiaalipedagogisessa työssä on saada ihmiset tekemään tavoitteitaan tukevia valintoja joiden avulla yhteiskuntaan kiinnittyminen onnistuu paremmin. Painopistealueena on perheenjäsenten ja perheen voimien ja kasvun edistäminen.

4.3 Perhetyön sisällön keskeisiä teemoja

Heino (2008), Hurtig (2003) ja Rantala (2002) ovat pohtineet perhekeskeisen työn lähtökohtia. Heinon (2008, 48) mukaan perhetyö on suhdeperustaista, jolloin perhetyöntekijä yrittää vaikuttaa perhesuhteisiin ollen itsekin vuorovaikutussuhteessa perheen jäsenten kanssa. Työskennellessään perheen kotona perhetyöntekijä pääsee lähelle ihmistä ja luottamussuhteen syntyessä työ saa vaikuttavuutta. Perhetyöntekijän on osattava olla lähellä, mutta kuitenkin riittävän kaukana, jotta suhteesta tulee auttava. Perhetyöntekijä voi reflektoinnin kautta tarkastella suhteen muuttumista ja sitä, mikä sitä muuttaa ja mikä auttaa lasta.

Hurtig (2003, 83–86) puhuu perhetyön viidestä painopistealueesta. Perhetyö painottuu aina tärkeimmälle painopistealueelle, tasapainoillen samalla muiden osa-alueiden keskellä. Lasten ja vanhempien välinen suhde ja vanhemmuuden toteutumattomuus on yksi painopistealue. Kotiin sijoittuva työ arjen hallinnan keinojen lisäämiseksi on toinen painopistealue. Erityisen tärkeä painopiste on työntekijän ja asiakkaan kohtaaminen, jossa hienovireisyys, rohkaisevuus ja luottamuksen herättäminen ovat tärkeitä. Kohtaamisessa heijastuvat työntekijän omat arvot, lisäksi sen tulisi heijastaa myös sosiaalityön eettisiä periaatteita. Moniammatillinen yhteistyö ja käytettävät menetelmät ovat myös Hurtigin näkemyksen mukaisia työn painopisteitä.

Rantala (2002, 37–38) tuo tutkimuksessaan esiin kumppanuuden ja valtaistamisen käsitteet, joiden tarkoituksena on vahvistaa vanhempien aktiivista toiminnallisuutta ja omien päätösten tekemistä. Kumppanuus asettaa vanhemmat ja ammatti-ihmiset yhdessä työskentelemään yhteistä tavoitetta kohti.

Kumppanuuteen kuuluu molemminpuolinen kunnioitus ja vastuu yhteistyössä lapsen ja perheen asioiden parissa. Valtaistaminen pohjautuu ajatukseen, että kaikilla on vahvuuksia ja kykyjä sekä mahdollisuus kehittää niitä.

Perhekeskeisessä työtoteutuksessa tämä tarkoittaa, että vanhempien tietoihin, taitoihin ja muuttumisen mahdollisuuksiin uskotaan. Adams (2008, 17) puhuu voimaantumisen, jossa yksilöllä on kyky ottaa vastuuta omista olosuhteistaan ja siten lisätä voimiaan tavoitteidensa saavuttamiseksi. Tämä prosessi auttaa yksilöä lisäämään elämänsä laatua. Myös Vuori ja Nätkin (2007, 16) nostavat esiin perheen vastuullistamisen, jolla tarkoitetaan pyrkimystä saada perheet kantamaan vastuuta omista velvollisuuksistaan.

Perhetyön ajoitus ja kesto ovat keskeisiä ajatuksia mietittäessä perhetyötä.

Perhetyön riittävän varhainen aloittaminen on tärkeää ja aloitus voi sisältyä joskus jo lastensuojeluprosessin selvitysvaiheeseen. Perhetyön keston määrittelee lapsen ja perheen tilanne. Perhetyön ajoitusta voi myös pohtia arjen ja työaikojen puitteissa. Aina eivät perhetyöntekijän työaika ja perheen tarve kohtaa. Resurssit ja tuen joustavuus nähdään tärkeänä keinona vastata perheen tarpeeseen. (Heino 2008,48–50; Rantala 2002, 38.)

Perhetyö on moniulotteista ja se perustuu jaettuun asiantuntijuuteen. Perhetyö on usein osa moniammatillista tiimityötä, joka osaltaan kannattelee lasta ja perhettä sekä heidän hyvinvointiaan. Perheiden kanssa työskentelevät eri yhteistyötahot tuovat jokainen oman tarkastelukulmansa perheen kokonaistilanteeseen. Perheen ja lapsen omaa asiantuntijuutta omassa asiassaan ei kuitenkaan saa sivuuttaa. Yhteistyössä pyritään hakemaan ymmärrystä sille minkä pitää muuttua ja miksi. Perhetyöntekijän asiantuntijuuteen kuuluu eettisyys sekä eteneminen hienotunteisesti ja kunnioittaen. (Heino 2008, 49; Rantala 2002, 42.)

Yksi perhetyön kantavista teemoista on luottamuksellisuus. Edellytyksinä luottamuksellisen suhteen syntymiseen ovat työskentelyn läpinäkyvyys, vaikeistakin asioista suoraan puhuminen, ajan ja tilan antaminen asiakkaalle sekä asiakkaan arvostuksen ja erilaisuuden hyväksyminen. Perhetyöntekijän toiminnan tulee olla avointa moneen suuntaan eikä hän voi liittoutua perheen tai sosiaalityöntekijän kanssa. Perhetyön kiinteä kytkös lastensuojeluun luo perhetyölle kaksoisroolin. Perhetyön tulee olla etenemistä perheen ja lapsen ehdoilla niin, että lapsen etu ja turvallisuus säilyvät. Luottamuksellisuuteen kuuluu myös, että niin perhe kuin työntekijäkin toimivat sovitun mukaisesti parhaansa mukaan. (Heino 2008, 50; Myllärniemi 2007, 46.)

Perhetyössä toimitaan tuen ja kontrollin välimaastossa. Tuessa on sisäänrakennettuna ajatus perheen voimavaroista ja kontrollissa ongelmasta. Työskentelyn tavoitteena on aikaansaada muutoksia joilla ongelmat poistetaan tai niitä korjaavat resurssit ja voimavarat saadaan käyttöön. Kyse voi olla vanhempien motivaatiosta, sen herättämisestä tai ylläpidosta. (Heino 2008, 50; Myllärniemi 2007, 54–55.) Perhetyön edellytyksenä on perheen suostumus perhetyöhön sekä yhteistyöhalu. Toisaalta perhettä voidaan lastensuojelullisin perustein motivoida tai velvoittaa vastaanottamaan perhetyötä. Perhetyötä ei kuitenkaan koskaan aloiteta vastoin perheen tahtoa. Tuen ja kontrollin suhde näyttäytyy perhetyössä koko ajan, joskin niiden painoarvo vaihtelee. (Myllärniemi 2007, 17; Uusimäki 2005, 16–18.)

Pyhäjoki (2005, 79–77) tuo esiin tuen ja kontrollin lisäksi työntekijän toimenpiteiden sävyn voimaannuttavina tai alistavina. Voimaannuttavan tuen

avulla asiakkaan oma hallinta ja vastuullisuus lisääntyvät. Voimaannuttavan kontrollin avulla toimintakyky ja joustavuus kasvavat. Alistava tuki luo riippuvuussuhteen työntekijän ja asiakkaan välille. Alistavaa kontrollia on omien normien ja arvojen puskeminen huomioimatta tilanteiden erilaisuutta. Kurosen ja Lahtisen mukaan (2010, 75) perhetyö on enemmän sekä-että kuin joko-tai -työtä, ja siinä tasapainoillaan monien erilaisten asioiden ja rajapintojen välillä.

4.4 Perhetyön menetelmiä

Kananojan, Lavikaisen ja Orasen (2013) mukaan tärkein työväline lastensuojelutyössä on työntekijä ja hänen kykynsä reflektoida tilanteita. Lastensuojelutyössä on kuitenkin myös käytettävissä erilaisia menetelmiä ja työvälineitä, joista osa on syntynyt alueellisen kehittämistyön, osa kansallisen ja valtakunnallisen kehittämistyön tuloksena ja osa pohjautuu ulkomaiseen kehittämistyöhön. (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 36.)

Kaikessa lastensuojelutyössä työntekijöiden suhde asiakkaisiin on työn ydinasia. Yhteistyössä asiakkaan kanssa määritellään perusteet asiakkuudelle sekä tavoitteet ja keinot joilla tavoitteisiin pyritään. Vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa työntekijällä voi olla apunaan erilaisia menetelmiä, joiden tehtävänä on selkeyttää tilannetta, toimia keskustelun apuvälineenä tai vauhdittaa muutosta. Menetelmiä ovat erilaiset palvelut, avustukset, toimenpiteet kuin myös erilaiset toimintatavat ja työvälineet. Menetelmiä käytetään tietoisesti, eettisesti ja suunnitelmallisesti, mutta niiden käyttö ei ole itsetarkoitus. (Kaikko & Friis 2009, 76–80.)

Työvälineiden käyttö vaatii työntekijältä perehtymistä niihin. Työvälinettä valitessaan työntekijän on lähdettävä liikkeelle tavoitteesta: mitä työvälineellä halutaan saavuttaa ja miksi juuri tämä työväline auttaa asiassa eteenpäin. Tärkeää on myös miettiä mitä seurauksia välineen käytöstä on. Työvälineen käytön ennakkovalmistelu ja jälkipuinti täytyy myös huomioida. Työntekijän käytettävissä on erilaisia korttisarjoja (esim. nalle-kortit), haastattelulomakkeita keskustelun pohjaksi sekä myönteisyyttä korostavat voimavarakortit. (Kaikko & Friis 2009, 79–83.)

Arvostava työote (Appreciative Inquiry) -käsite on peräisin Yhdysvalloista, jossa se on kehitetty yritysmaailman käyttöön. Arvostavassa työotteessa käännetään näkökulma ongelmien kartoituksesta osaamisen tutkimiseen. Arvostavaan työotteeseen liittyy kiinteästi voimaantuminen. Arvostavan haastattelun avulla tutkitaan mitä hyvää perheessä on ja pyritään saamaan löydetty hyvä hyödynnettyä perheen arjen tukemisessa. Yhteisessä tutkimisessa työntekijän ja asiakkaan välille syntyy dialogia ja tämä synnyttää perhettä kuntouttavan ja voimaannuttavan elementin. Arvostavalla työotteella työntekijät jakavat omia hyviä kokemuksiaan ja hiljainen tieto työstä nousee näkyväksi. Keskeistä arvostavassa työotteessa on keskittyä perheen voimavaroihin sulkematta ongelmia tai niiden käsittelyä ulkopuolelle. Arvostavan vuorovaikutuksen avulla voi perheeseen luoda suhteen, jossa on turvallista puhua ongelmista, ja perhe kokee työntekijän arvostavan ja kunnioittavan perhettä. (Hansen 2004, 7–15.)

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä on luonut menetelmän Vanhemmuuden roolikartta, jonka avulla voidaan jäsentää vanhemmuuden sisältöä. Vanhemmuuden roolikartan mukaisesti vanhempi toimii eri rooleissa, jotka painottuvat lapsen iän ja tarpeen mukaan. Vanhemmuuden roolikartta kunnioittaa arkista vanhemmuuden osaamista ja se on saanut suuren suosion välineenä vuorovaikutuksen luomiseen monissa ympäristöissä. Vanhemmuuden roolikartan luomia rooleja ovat huoltaja, rakkauden antaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja; nämä jakautuvat vielä alarooliin konkreettisen toiminnan tasolle. Vanhemmuuden roolit kulkevat sukupolvelta toiselle. Kaikki roolit ovat merkityksellisiä mutta jotkin ovat elintärkeitä. Jokainen vanhempi toteuttaa vanhemmuuttaan yksilöllisesti. Vanhemmuuden rooleja arvioidaan kehityksellisestä näkökulmasta ja roolikartta auttaa näkemään miten vanhempien roolien kehitysasteet vaikuttavat vanhempiin ja lapseen. Roolikartta on asiakaslähtöinen, helposti ymmärrettävä, visuaalisesti selkeä ja keskittyy vanhemman voimavaroihin. Vanhemmuuden roolikartta ei anna mitään valmiita vastauksia mutta sen avulla voidaan suunnitella työskentelyä jatkossa. (Kekkonen 2004, 33; Rautiainen 2001, 58–61; Ylitalo 2011, 10–11.)

Dolan (2006, 197–211) tuo esiin joitain Irlannissa perheen tukemiseen käytettäviä menetelmiä. SPS (the Social Provision Scales) lomakkeisto on käytössä

arvioitaessa erimuotoisia erityisesti nuoren tarvitsemia tukimuotoja. IMM (The Intervention Matrix Model) auttaa kohdistamaan tarvittavaa tukea ja arvioimaan sen vaikutuksia tietyn ajanjakson jälkeen. SAM (Self Appraisal Model) keskittyy työntekijään ja auttaa tätä huomaamaan työn eri painopisteitä ja täten laajentamaan työnkuvaansa. Dolanin mukaan työvälineiden löytäminen ja varsinkin niiden kehittäminen on ensisijaisen tärkeää lasten ja perheiden tarpeiden löytämiseksi ja avun kohdistamiseksi.

5 NÄKÖKULMIA VANHEMMUUTEEN

Lapsesta huolehtiminen on vanhemmuuden päätehtävä. Vanhemman tehtävänä on lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen ja myönteisten ihmissuhteiden edistäminen. Lapsen tulee saada hyvää hoitoa ja kasvatusta sekä riittävää valvontaa. Lasta tulisi ymmärtää, hänelle pitäisi antaa hellyyttä ja turvaa eikä häntä saa kurittaa ruumiillisesti tai alistaa. Vanhemmuuteen kuuluu myös auttaa lapsen itsenäistymistä ja valmistautumista aikuisuuteen ja vastuullisuuteen (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, 1§). Vanhemmuuden ilot ja murheet vaihtelevat jokapäiväisessä elämässä. Monet vanhemmat kokevat vanhemmuuden raskaana ja ovat huolissaan jaksamisestaan. Parhaimmillaan perhe toimii vastapainona elämän muulle kiireelle ja kuormitukselle. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 60–61.) Vanhemmuuden tukeminen on keskeinen osa perhetyötä ja tässä kappaleessa pohditaan vanhemmuutta psykologisen ja yhteiskunnallisen näkemyksen pohjalta.

5.1 Psykologinen näkemys vanhemmuudesta

Professori Liisa Keltikangas-Järvinen (2010, 153–160) antaa vanhemmuudelle kaksi ensiarvoisen tärkeää tehtävää: mahdollistaa lapselle turvallinen kiintymyssuhde ja antaa lapselle perusturva. Keltikangas-Järvinen puhuu turvallisesta tai turvattomasta kiintymyssuhteesta. Turvallisen kiintymyssuhteen vaikutus heijastuu aikuisuuteen asti kykyä muodostaa ja ylläpitää kestäviä ihmissuhteita, sekä kestää näissä ihmissuhteissa vastaantulevia vaikeuksia. Perusturva antaa lapselle tunteen huolehtimisesta. Tämän tunteen kautta lapsi saa hyvän itseluottamuksen ja itsetunnon, jotka taas mahdollistavat myöhäisemmässä elämässä toisten ihmisten kunnioittamisen ja arvostamisen.

Hughes (2011,16) on Keltikangas-Järvisen kanssa samoilla linjoilla turvallisen kiintymyssuhteen merkityksestä onnistuneelle vanhemmuudelle ja lapsen kehitykselle. Punamäki (2011) näkee turvallisen kiintymyssuhteen edellytyksinä vanhemman emotionaalinen läsnäolon sekä vanhemman kyvyn ja halun havaita lapsen viestejä ja vastata niihin ajoissa ja oikealla tavalla. Kiintymyssuhde ei muodostuttuaan koskaan häviä eikä sitä voi tietoisesti hallita. Kiintymyssuhteen

pohjalla olevat lapsen kokemat vuorovaikutussuhteet vaikuttavat myöhempiin ihmissuhteisiin läpi koko elämän. Kiintymyssuhdemalleja ovat turvallinen/autonominen kiintymyssuhdemalli, välttelevä/etäistävä kiintymyssuhdemalli sekä ristiriitainen kiintymyssuhdemalli. Kiintymyssuhdemallit nimetään eri tavoin kun kysymys on lapsuudesta kuin silloin kun kysymys on aikuisuudesta. Lapsuusajan malleissa korostuvat näkyvät tavat hakea tai olla hakematta läheisyyttä itselleen. Aikuisiän kiintymyssuhdekuvauksissa korostuu turvattomuutta tuntevan aikuisen sisäisten turvamielikuvien aktivoituminen tai aktivoimattomuus. (Punamäki 2011, 111–113; Salo 2003, 46–76.)

Punamäki (2011, 109–110) on tunnistanut neljä erilaista perhetyyppiä, joissa perheenjäsenten emotionaalinen läheisyys ja itsenäisyys vaihtelivat. Lapsen tunne-elämän kehitysmahdollisuudet liittyvät perhetyyppiin. Tasapainoisilla perheillä perheenjäsenten emotionaalinen läheisyys, terve itsenäisyys ja tunnekokemusten avoin käsittely antavat lapselle konkreettisia malleja eri tunteiden ilmaisuun. Etäisissä perheissä tunteiden jakamista ja läheisyyttä vierastetaan ja vanhempien keskinäinen suhde on etäinen. Lapsi voi joutua liian varhain lohduttautumaan itsekseen ja saattaa turvautua mielikuvitusmaailmaan. Lapsen emotionaalinen kehitys voi vaarantua tai kapeutua ja hänen voi olla myöhemmin vaikea jakaa tunteita tai kokemuksiaan. Ristiriitaisissa ja kriisiytyvissä perheissä perheenjäsenten kokemukset eivät kohtaa eivätkä vanhempien tunneilmaisutavat täydennä toisiaan. Vanhemmat luovat lapsiin vaikeaselkoiset tunnesuhteet jolloin lapsen on vaikea tunnistaa niitä. Lapsella on vaikeus ilmaista omia tunteitaan ja hän saattaa kieltää niiden arvon. Yhteenkietoutuneissa perheissä vallitsee voimakas yhteenkuuluvuus, mutta perheenjäsenten välinen itsenäisyys on puutteellista. Vanhemmat saattavat olla ylihuolehtivia tai vanhempi liittoutuu lapsen kanssa toisen vanhemman jäädessä ulkopuolelle. Tällöin lapsella on vaikeus tulkita monimutkaisia tunneilmaisuja. Liian tiivis läheisyys ajaa lapsen suojautumaan esim. aggressiivisen käyttäytymisen avulla.

5.2 Yhteiskunnallinen näkemys vanhemmuudesta

Vanhemmuus näyttäytyy kulttuurisidonnaisesti; jokaisella kulttuurilla on omat käsityksensä perheestä, vanhemmuudesta ja kasvatuksesta. Myös jokaisella yhteiskunnalla on omat arvot ja normit, lainsäädäntö, sosiaalipolitiikka ja instituutiot. Perheessä yhteiskunnan normeihin ja sääntöihin pohjautuvat vaikutteet sulautuvat ihmisten tarpeisiin, arvoihin ja elämäntapaan. Lapsen kasvuympäristö muodostuu vanhempien luomasta kasvatusympäristöstä. Perheessä lapsi kasvatetaan yhteiskunnan jäseneksi. (Schmitt 2003, 301–302.)

Perhe ja vanhemmat luovat keskeisen perustan lapsen hyvinvoinnille. Hyvinvointi näyttäytyy kahdessa muodossa; siinä miten lasten perheet voivat yhteiskunnassa sekä siinä miten lapset voivat omissa perheissään. Perhe on siis yksi keskeinen tekijä lapsen hyvinvoinnin perustana. Perheen voimavarat voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen: taloudelliseen, inhimilliseen ja sosiaaliseen pääomaan. Taloudellinen pääoma liittyy aineellisiin resursseihin, joidenkin perheiden arkielämä voi olla konkreettisesti niukkaa, toisten taas äveriästä. Inhimillinen pääoma pitää sisällään vanhempien koulutustason ja heidän valmiutensa tukea lastensa kehitystä ja koulunkäyntiä. Sosiaaliseen pääomaan oleellisesti liittyvät vuorovaikutussuhteet ja perheen sosiaalinen verkosto ovat keskeinen osa-alue lasten hyvinvoinnissa. Lisäksi lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus on yksi keskeinen kehitystekijä lapsen hyvinvoinnissa. (Forssén, Laine & Tähtinen 2002, 88–91.)

Näkemykset vanhemmuudesta ja lasten kotikasvatuksesta ovat viimeisten vuosikymmenten aikana muuttuneet lapsen yksilöllisyyttä ja tarpeita korostavaan, psykologisiin lähtökohtiin nojaavaan suuntaan. Aiemmin lasten elämää määrittivät enemmän perheen omat normit, rajat ja toimet. Lasten elämästä on tullut vapaampaa ja he joutuvat aiempaa nuorempina ottamaan vastuuta omasta elämästään. Johdonmukaisuus vanhempien kontrollissa ja positiivinen vanhempi-lapsi – suhde ovat lapselle tärkeitä yhteiskuntaan sopeutumisen kannalta. (Forssén ym. 2002, 91–93.) Österbacka (2010, 171) on Forsénin ym. kanssa samoilla linjoilla. Hänen mukaansa kulttuuriset erot ja vanhempien sitoutuneisuus vaikuttavat lasten elämään pitkällä tähtäimellä. Vanhemmuuden perusasioina hän

näkee myös lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen, vanhempien saatavuuden ja vastuun. Myös Sinkkonen (2003, 292–293) puhuu hyvästä vanhemmuudesta; hänen mukaansa hyvä vanhemmuus koostuu kyvystä luopua liian kireistä ja lapsen kehitystä rajoittavista mielikuvista. Sinkkonen tuo myös esiin sukupolvisuuden; vanhemmuuden tehtävänä on siirtää se seuraavaan sukupolveen.

Käsite riittävän hyvä vanhemmuus pitää sisällään turvallisuuden, ennustettavuuden, jatkuvuuden ja vastuullisuuden. Rutiinit ja samanlaisina toistuvat toiminnot jäsentävät aikaa ja tilaa äidin ja lapsen välillä. Aikuisen vastuullisuus näyttäytyy siinä, että hän on lapsen käytettävissä ja laittaa lapsen tarpeet etusijalle omiin tarpeisiinsa nähden. (Schmitt 2003, 320.)

Taloudellinen epävarmuus, tuloerot ja työttömyys ovat viime vuosina kasvaneet luoden paineita vanhemmuudelle. Vanhemmilla on lisääntynyt huoli omasta jaksamisestaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Puhutaan ruuhkavuosista, jolloin vanhemmat joutuvat tekemään valintoja työn, vanhemmuuden ja toimeentulon kesken. (Bardy 2009a, 236–237.)

Törrösen (2012, 19–21) tutkimus Lapsiperheen arjesta ja hyvinvoinnista tuo esiin huomion, että yhteiskunnallisten uhkien ollessa suuria hakevat ihmiset turvaa toisistaan. Törrösen mukaan perhearvot ovat vahvistuneet ja suomalaisilla on edelleen vahva halu huolehtia perheestään. Suomalaiset arvostavat parisuhteen ja perheen edelleen keskeisiksi instituutioiksi yhteiskunnassa. Keskeisinä onnellisuutta ja tyytyväisyyttä tuottavina aiheina nähdään edelleen parisuhde, perhe ja terveys.

6 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TARKOITUS

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää lastensuojelun avohuollon perhetyön merkitystä perhetyön asiakasperheille. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada lastensuojelun perhetyön asiakkaiden ääni kuuluviin. Tarkoituksena on selvittää ovatko perhetyön asiakkaat tulleet kuulluksi ja ovatko he olleet osallisina omaa elämäänsä koskevissa asioissa. Tavoitteena on selvittää mitkä haastateltavien mielestä ovat tärkeitä perhetyöntekijän ominaisuuksia. Opinnäytetyön tavoitteena on myös saada haastatelluilta ajatuksia lastensuojelun avohuollon perhetyön kehittämideoista.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Mikä merkitys lastensuojelun perhetyöllä on ollut perheelle?
2. Mitkä ovat hyvän perhetyöntekijän keskeisimmät ominaisuudet?
3. Mitä kehittämideoita perheet näkevät perhetyössä?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyö tehtiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelun menetelmällä. Tutkimusaineisto saatiin haastatteleamalla viittä lastensuojelun perhetyön asiakkaana ollutta perhettä. Haastattelut tehtiin ennalta laaditun teemahaastattelu rungon pohjalta (liite 2). Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin ja aineiston analyysiin käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysi menetelmää.

7.1 Aineiston keruu

Eskolan ja Suorannan (2008, 137) mukaan laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on selkeyttää ja tiivistää aineistoa sekä tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Kiviniemen (2010, 70–73) mukaan laadullinen tutkimus on luonteeltaan prosessi, jossa tutkija toimii aineistonkerääjänä. Laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä ymmärtää ihmisten toimintaa ja kokemuksia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tietoisuus tarkasteltavasta ilmiöstä kasvaa ja tarkentuu koko prosessin ajan. Myös Eskola & Suoranta (2008, 15–16) sanovat laadullisen tutkimussuunnitelman parhaimmillaan elävän tutkimushankkeen mukana. Opinnäytetyöntekijä päätyi laadulliseen tutkimukseen koska halusi selvittää perhetyön merkitystä ja tätä kautta saada itselleen lisää ymmärrystä tutkittavasta asiasta.

Laadullisessa tutkimuksessa on useita tutkimusperinteitä, joista fenomenologis-hermeneuttinen perinne keskittyy ihmiseen tutkimuskohteena ja tutkijana. Keskeisiä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys ja varsinaisiksi tutkimuskohteiksi muodostuvat inhimillisen kokemuksen merkitykset. Hermeneuttisen ajattelun mukaan ymmärtäminen on aina tulkintaa, jonka pohjana on jo aiemmin ymmärretty eli ns. esiymmärrys. Hermeuttisessa kehässä tutkija käy aineistonsa kautta eräänlaista vuoropuhelua ja tämän dialogin seurauksena syntyy uutta tietoa. (Laine 2010, 36; Tuomi & Sarajärvi 2013, 34–35.) Opinnäytetyön tekijä toimii perhetyöntekijänä, joten esiymmärrys perhetyöstä on olemassa ja tämä helpottaa tutkimusaineiston tulkintaa. On kuitenkin pidettävä

huoli siitä, etteivät tutkijan omat ennakko-oletukset vaikuta analyysiin ja siitä tehtyyn tulkintaan. (Eskola & Suoranta 2008, 17–18.)

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei useinkaan ole tuottaa uutta tietoa vaan peilata tutkimustuloksia ennalta tiedettyyn. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkittavilla on kokemusta tutkittavasta asiasta, joten aineiston koko ei ole niin tärkeä seikka. Sisällöllinen laajuus on tärkeämpää kuin aineiston kappale määrä. Laadullisen tutkimuksen tieteellisyyden kriteeri on laatu, se miten tulkinnat ja johtopäätökset näkyvät raportoinnissa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa keskeisinä asioina ovat kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85–86, 134; Vilkkä 2005, 109.)

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelu on yksi yleisimmistä menetelmistä kerätä aineistoa (Eskola & Suoranta 2008, 85). Haastattelu on joustava menetelmä ja se sopii erilaisiin tutkimuksiin. Teemahaastattelussa haastattelu ohjataan tiettyihin teemoihin, jolloin haastattelun runko muodostuu etukäteen valittujen teemojen ja niiden pohjalta tehtyjen tarkentavien kysymysten kautta. Teemahaastattelu tuo tutkittavien äänen kuuluviin ja ottaa huomioon heidän tulkintansa ja heidän asioille antamansa merkityksen. Lisäksi teemahaastattelu ottaa huomioon merkitysten syntymisen vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34–48.)

Opinnäytetyön haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, jotta saataisiin haastateltavien näkemykset tutkittavasta asiasta esiin mahdollisimman laajasti. Teemahaastattelussa haastattelijä käy kaikki etukäteen päätetyt teemat läpi, mutta kysymysten järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastattelusta toiseen. Teemahaastattelun etuina nähdään avoin muoto, jolloin haastateltava voi puhua vapaamuotoisesti ja tutkija saa runsaasti haastatteluaineistoa. Toisaalta haastattelun teemat varmistavat haastateltujen kanssa puhutun olevan haluttua aineistoa. Lisäksi haastattelun teemat auttavat jäsentämään saatua haastatteluaineistoa. Teemahaastattelun pohjalla ovat tutkimuskysymykset, joihin pyritään saamaan vastaus. (Eskola & Suoranta 2008, 86 – 87; Tuomi & Sarajärvi 2013, 75.)

7.2 Kohderyhmä

Eskolan ja Suorannan (2008, 55–57) mukaan tutkittavien ja tutkijan välillä ei saa vallita sellaista riippuvuussuhdetta, joka voisi vaikuttaa tietojen antamiseen vapaaehtoisesti. Lisäksi erityisesti arkaluontoisia tietoja kootessaan tutkijan on pyrittävä selvittämään itselleen tarvitseeko hän tietoja ja onko saatava tieto niin arvokasta, että hän voi puuttua ihmisen yksityisyyteen. Luottamuksellisuus ja anonyymiteetti ovat keskeisiä käsitteitä tietojen käsittelyssä ja tietojen julkistamisessa. Tuomi ja Sarajärvi (2013, 86) tuovat esiin määrällisessä tutkimuksessa käytössä olevan eliittiotannan, jossa tutkimuksen tiedonantajiksi valitaan henkilöt joilta voidaan parhaiten saada tietoa tutkittavasta asiasta. Laine (2010, 30) toteaa jokaisen yksilön olevan osa jotakin yhteisöä, joten jokaisen yksilön kokemus paljastaa myös jotain yhteistä. Vilkan (2005, 114) mukaan kohderyhmää valittaessa on tärkeää muistaa mitä ollaan tutkimassa.

Opinnäytetyön kohderyhmänä oli lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaita. Opinnäytetyön tekijällä oli Loviisan kaupungin perusturvan antama lupa haastatella lastensuojelun asiakkaita (liite 3). Haastateltavat saatiin laittamalla v 2011–2012 perhetyön asiakasnimet peräkkäin ja työryhmän sosiaalityöntekijä poimi niistä joka kolmannen. Saadusta aineistosta poistettiin opinnäytetyön tekijän omat asiakasperheet, jolloin jäljelle jäi 10 asiakasperhettä. Työryhmän sosiaalityöntekijä soitti haastatteluaineiston perheille ja esitti opinnäytetyön tekijän toiveen haastatella heitä. Kuusi perhettä antoi luvan, että opinnäytetyöntekijä saa olla yhteydessä heihin. Tämän jälkeen sosiaalityöntekijä antoi perheen äidin yhteystiedon opinnäytetyön tekijälle. Näin toimimalla pyrittiin säilyttämään sosiaalitoimen asiakkaiden luottamus ja lisätä opinnäytetyön luotettavuutta. Opinnäytetyön tekijä otti perheisiin yhteyden saatuaan yhteystiedot ja sopi haastattelun. Puhelussa opinnäytetyön tekijä kertoi opinnäytetyöstä, sen tavoitteista ja käytettävistä tutkimusmenetelmistä. Haastateltaville tehtiin lisäksi saatekirje jossa kerrottiin opinnäytetyöstä ja sen tavoitteista (liite 4). Saatekirjeessä luvattiin säilyttää haastateltujen anonyymiteetti sekä hävittää kaikki haastattelumateriaali työn valmistuttua. Luvan haastattelun käytöstä opinnäytetyössä haastateltavat vahvistivat allekirjoituksellaan.

Haastattelija sopi haastatteluajankohdan perheiden äitien kanssa puhelimitse ja kuudesta haastattelusta viisi toteutui. Yksi haastattelu peruuntui ja lopuksi jätettiin väliin, sillä perheestä oli tulossa opinnäytetyöntekijän asiakasperhe. Haastattelut tehtiin kesäkuussa 2013 haastateltavien kotona. Haastatteluja tehtiin sisällä ja ulkona. Haastattelujen aikana esiintyi joitain häiriötekijöitä esim. yli lentävä helikopteri tai kotona olevien lasten vaatima äidin huomio. Perheissä haastatteluun osallistuivat äidit, perheiden isät olivat haastattelun ajankohtana töissä. Yksi isä oli haastatteluajanaan kotona ja hän osallistui haastatteluun muutamalla lauseella perheen äidin kysyessä häneltä tarkennusta. Perheiden lapsiluku vaihteli yhdestä kuuteen, ja yhtä perhettä lukuun ottamatta perheissä oli molemmat vanhemmat. Kaksi perhettä viidestä oli kaksikielisiä (suomi-ruotsi), haastattelut tehtiin suomeksi. Haastattelut kestivät ajallisesti puolesta tunnista puoleentoista tuntiin. Osalla haastateltavista oli ollut perhetyötä muutaman kuukauden jakso, osalla useaan kertaan vuosien aikana.

7.3 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysissä pyritään luomaan aineistoon selkeyttä tiivistämällä aineistoa (Eskola & Suoranta 2008, 137). Sisällönanalyysi on tutkimustyössä käytetty perusanalyysimenetelmä, ja sen avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä pyritään tutkimusaineistosta luomaan teoreettinen kokonaisuus. Aiemmat tiedot, havainnot tai teorit eivät vaikuta analyysin toteuttamiseen vaan tutkimuksen tavoitteena on saada teoreettinen ymmärrys tutkittavasta asiasta. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkijan on osattava analyysia tehdessään eritellä omat ennakkokäsityksensä pois ja keskittyä aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91–96.)

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan keskittyä pieneen aineistomäärään ja analysoida se mahdollisimman tarkkaan. Koska aineistolähtöinen analyysi suuntautuu aineistosta teoriaan, on aineiston rajaus tärkeää. (Eskola & Suoranta 2008, 18–19.) Aineiston laadullinen analyysi perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan ja tarkoituksena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta

asiasta. Tuomen ja Sarajärven mukaan aineistolähtöinen sisällönanalyysi muodostuu kolmivaiheisesta prosessista, jossa tutkimusaineisto redusoidaan (pelkistetään), klusteroidaan (ryhmitellään) ja abstrahoidaan (käsitteellistetään). (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108.)

Aineiston analysointi aloitettiin haastatteluaineistoon tutustumisella.

Haastatteluaineisto kuunneltiin useaan kertaan. Tämän jälkeen haastatteluaineisto kirjoitettiin tekstiksi eli litteroitiin. Tekstistä poistettiin epäolennaiset asiat eli aineisto pelkistettiin. Litteroinnin jälkeen haastatteluteksti tarkistettiin kuuntelemalla haastattelut vielä kertaalleen läpi ja tehtiin tarkennuksia epäselviin kohtiin. Haastattelutekstiä luettiin läpi ja tekstin pelkistämistä jatkettiin etsimällä tutkimuskysymyksiin vastaavia ilmaisuja perhetyön merkityksestä, perhetyöntekijän ominaisuuksista ja perhetyön kehittämisestä. Analyysiyksiköksi otettiin lause ja tutkimuskysymyksiin liittyvät ilmaukset alleviivattiin erivärisillä kynillä.

Seuraavaksi aloitettiin pelkistettyjen ilmauksien listaaminen ja ryhmittely alaluokkiin samankaltaisuuksien perusteella. Tämä tehtiin kirjaamalla saadut ilmaisut post-it -lapuille ja ryhmittelemällä ne samaan luokkaan. Ryhmittelyn ansioista saatiin kahdeksantoista eri alaluokkaa perhetyön merkityksestä, työntekijään liittyviä alaluokkia saatiin kaksitoista kappaletta ja perhetyön kehittämiseen liittyen kahdeksan alaluokkaa. Analyysia jatkettiin yhdistelemällä saatuja alaluokkia ja muodostamalla niistä pääluokkia.

Analyysin tuloksena saatiin perhetyön merkityksestä muodostettua neljä pääluokkaa, perhetyöntekijän ominaisuuksista muodostettiin viisi pääluokkaa ja perhetyön kehittämisestä kaksi pääluokkaa. Saaduista pääluokista muodostettiin yhdistävät luokat. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteitä yhdistelemällä saadaan lopulta vastaus tutkimustehtävään. Tutkimustuloksissa kuvataan luokittelujen pohjalta syntyneet käsitykset ja niiden sisällöt. (Tuomi & Sarajärvi, 2013, 108–113.)

Seuraavassa taulukossa (1) on esimerkki aineiston pelkistämisestä ja siitä muodostettu yhdistävä käsite.

Alaluokka	Pääluokka	Yhdistävä käsite
luottamus, sosiaalinen tuki, voimaantuminen, henkinen tuki, kuuntelu, keskustelu käytännön toimet, ohjaus, tiedonanto tuen/kontrollin osuus, epäsuora tuki perhetyön moninaisuus, kokonaiskuva, välttämättömyys	Henkinen hyvinvointi Arjenhallinnan tuki Tuen/kontrollin osuus Lastensuojelullisen toimenpiteen näkökulma	Lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaiden ajatuksia perhetyön merkityksestä

TAULUKKO 1. Aineiston pelkistämisen avulla muodostettu yhdistävä luokka

8 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELUA

Aineiston analyysistä saatuja tutkimustuloksia tarkasteltiin kolmen tutkimuskysymyksen mukaan jaettuina kokonaisuuksina. Lastensuojelun avohuollon perhetyön merkitykseen liittyvät tulokset jakautuivat neljään pääluokkaan: henkisen hyvinvoinnin, arjenhallinnan, tuen/kontrollin sekä lastensuojelullisen toimenpiteen näkökulmiin. Lastensuojelun avohuollon perhetyöntekijään liittyvät tekijät jakautuivat neljään pääluokkaan: vuorovaikutuksellisuus, konkreettisuus, luottamuksellisuus ja yksilön ominaisuudet. Lastensuojelun avohuollon perhetyön kehittämiseen liittyvät tulokset jakautuivat kahteen pääluokkaan työntekijään ja yhteiskuntaan liittyvinä näkökulmina.

8.1 Haastateltavien näkemys perhetyön merkityksestä

Haastatellut perheet kokivat perhetyön merkityksen itselleen monitahoisena ja tärkeänä. Haastatteluiden analyysissä perhetyön merkityksestä saatiin neljä pääluokkaa: henkisen hyvinvoinnin, arjenhallinnan, tuen/kontrollin ja lastensuojelullisen toimenpiteen näkökulmat. Näistä pääluokista saatiin yhdistävä käsite Lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaiden ajatuksia perhetyön merkityksestä.

Hyvinvointiin liittyviä alakäsitteitä olivat vuorovaikutuksellisuus, luottamuksellisuus, sosiaalisuuden tuki, henkinen tuki, voimaantumisen, perhetyöntekijän rooli perheessä sekä perhetyöntekijän vaihtuvuuteen ja kohtaamattomuuteen liittyvät asiat.

Vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta

Haastatellut kokivat tärkeänä sen, että perhetyöntekijä oli valmis keskustelemaan ja kuuntelemaan. Vuorovaikutuksen kautta asiakkaat saivat juttukumppanin yksinäisiin hetkiin ja apua arjen ongelmissa kamppaillessaan. Haastatellut kommentoivat vuorovaikutuksen tärkeyttä esimerkiksi seuraavasti:

. . .pohtia jonkun toisen aikuisen kanssa näitä arjen ongelmia

...on hyvä ventiloida ajatuksia ja kysyä jonkun muunkin mielipidettä

...kun saa puhua asioista niin se vähä helpottaa aina

...on tärkeitä kuunnella mikä se tarve on

...jakso paljon paremmin, kun [ne] kuunteli ja autto

Perhetyöntekijään syntyneen luottamuksen haastatellut kokivat erittäin tärkeänä. Kaikki kertoivat luottamuksen syntyneen, vaikka vaihtelua perhetyöntekijöissä olikin ollut. Haastatellut pitivät myös luottamusta kaiken yhdessä tehtävän työn pohjana ja ilmaisivat haastattelussa luottamuksen tärkeyttä esimerkiksi seuraavasti:

...mennään siihen ytimeen

...on ollu pelottavaa kertoa jostain mokasta mutta ne on tukenu kuitenkin

...se tuntui niin luonnolliselta

Sosiaalisesta ja henkisestä tuesta

Haastatellut kokivat myös perhetyön sosiaalisena tukena, mukavana hetkenä arjessa. Haastatellut kokivat perhetyöntekijän tulon positiivisena asiana, se oli osa viikkorutiinia. Haastateltavat kertoivat sosiaalisen tuen merkityksestä esimerkiksi seuraavasti:

...oli tosi kiva että ne tuli käymään, odotti oikeen

...myös sosiaalisten suhteiden ylläpitoa

...tuleehan täällä mökkihöperöksi jos ei nää muita ihmisiä

Perhetyön merkitys asiakkaan henkiselle tuelle tuli selvästi esiin. Haastatellut kertoivat perhetyöntekijän käynnin olleen tärkeä keino purkaa omia ajatuksia ja saada vahvistusta epävarmuuteen. Henkisen tuen tärkeys tuli esiin esimerkiksi seuraavasti:

...se on ollu semmonen tuki ja turva, kantava voima arjessa

...enemmän sitä henkistä tukea

...tukea sitä päätöstä elää normaalia elämää

Lisääntyneistä voimavaroista ja perhetyöntekijän roolista

Haasteltavat kokivat saaneensa lisää voimavaroja itselleen perhetyön myötä.

Perhetyöntekijä oli vahvistanut toiveikkuutta ja vahvuutta uskoa itseen.

Seuraavassa haastateltvien esimerkkejä voimavarojen lisääntymisestä:

...mä opin sanoon oman mielipiteen

...mua se on ainaki silleen sporrannu

...näytettiin vähän eteenpäin, vielä voit jaksaa tämän verran, ollaan me tulossa

Perhetyöntekijän rooli perheessä oli haastatelluille tärkeä arjen tukijana ja huolten jakajana. Haastatellut kertoivat perhetyöntekijän pitäneen yllä haastateltavan jaksamista, haastattelussa tämä tuli esiin esimerkiksi näin:

...keskeinen rooli--- mä en varmaan ois jaksanu

...se toi arkeen ja elämään tolkun sillä hetkellä kun ei ite pystyny pitämään sitä kasassa

...se oli kyll ihan hyvä silloin kun mä en ollu hyvässä kunnossa

...se on niin iso osa perheen arkee lapsellekin

Huonoista kokemuksista

Haastattelussa tuli esiin myös joitain huonoja kokemuksia liittyen

perhetyöntekijän vaihtuvuuteen ja kohtaamattomuuteen. Perhetyöntekijän

vaihtuvuus koettiin huonona asiana, varsinkin jos perhetyön jakso

kokonaisuudessaan oli ollut lyhyt. Haastattelussa tuli myös esiin ajatus, että

perhetyö oli jotain mitä tarjottiin, kun muuta apua ei ollut tarjolla. Haastattelussa

esiintulleita esimerkkejä huonoista kokemuksista haastateltavat kuvasivat

seuraavasti:

...aluss meill oli ihan säännöllisesti--- sit se oli vähä hankala kun perhetyöntekijä koko ajan vaihtu

...vaihtuvuus on tääl ollu huono

...en mä tiedä oliko se se, vai kun koulu vaihtu

...varmaan positiivisemmän puolella mutten mä nyt tiedä kuinka tarpeellista se oli

...se oli enemmän sitä että oli pakko tehdä jotain

Haastatellut miettivät myös, mikä voisi olla syynä siihen, ettei perhetyöllä olisi merkitystä. Haastatellut eivät itse olleet kokeneet perhetyötä merkityksettömänä. Haastateltavat toivat esiin perhetyön merkityksettömyyttä esimerkiksi seuraavasti:

...jos ei kiinnosta ollenkaan auttaa

...jos on ihan eri aaltopituudella

...jos se on ikävää että perhetyöntekijä tulee käymään

Konkreettisista toimista ja tiedon välittämisestä

Arjenhallintaan liittyvät näkökulmat olivat toinen pääluokka analyysissa. Konkreettiset toimet oli koettu hyvänä apuna perheen arjessa ja sitä toivottiin työskentelyyn enemmän. Kaupassa käynti, yhdessä siivous, erilaisten lomakkeiden täyttö tulivat esiin, samoin se koettiin tärkeänä, että yhteisten konkreettisten toimien yhteydessä voitiin samalla jutella asioista. Haastateltavat toivat konkreettisia toimia esiin esimerkiksi näin:

...käytiin kaupassa

...tehtiin meidän kans asioita

...toimeentulotukilomakkeen täyttöö

...ne jotka teki paljon niitä kotihommia--- siitä tuli Moneksi Päiväksi helpotus siihen arkeen

...teki sellasen viikko-ohjelman, et millon piti siivota huone

Myös ohjaus ja tiedon antaminen erilaisista asioista oli tärkeää, tätä haastateltavat kommentoivat esimerkiksi seuraavasti:

...ne kerto et mitä ruokaa voi antaa ja päivärytmit oli aika tärkeit

...rahankäytön hallinnastakin sain vinkkejä ja siivousvinkkejäkin sain

...niitten kautta sain tietoa noista perhekerhoista

Koko perheen osallisuudesta

Haastatteluissa tuli esiin myös perhetyön vaikutus parisuhteeseen ja jonkin verran lasten kanssa tehty työ. Haastateltavat kokivat hyvänä sen, että saivat purkaa mieltään myös parisuhteen ongelmista. Perhetyöntekijöiden keskustelu parisuhteen molempien osapuolien kesken oli myös koettu antoisana. Myös sisarusten ja perhetyöntekijän väliset keskustelut oli koettu hyvinä. Haastateltavat kommentoivat perheen kanssa tehtyä työtä seuraavasti:

...kun X asu tässä se paransi meidänkin suhdetta siinä kun me saatiin jutella

...niitten kahden isomman kanssa oli riitelyä niin vähän et Ei oo Pakko Aina

Tuesta ja kontrollista

Tuen/kontrollin käsitteeseen liittyvät näkökulmat olivat kolmas pääluokka analyysissa. Haastatellut kertoivat tuen olleen myös epäsuoraa, oli siivottava ennen perhetyöntekijän tuloa. Kontrolli koettiin vähän vähäisemmällä painoarvolla. Haastateltavat kommentoivat tukea ja kontrollia esimerkiksi seuraavasti:

...tuki on tärkeempi kun se kontrolli

...mä vaikka kysyn siltä neuvo [äiti lapselle]

...tukee ja totta kai jos näkee et tilanne kotona on ihan hirveä niin sitte

...kaikki kirjoitettiin paperille ylös, se ärsytti

...meil pysy kämppä siistimpänä

Perhetyöstä toimenpiteenä

Neljäntenä pääluokkana oli perhetyön merkitys lastensuojelullisena toimenpiteenä. Haastellut kokivat pääsääntöisesti perhetyön hyvänä kokemuksena josta on seurannut hyviä asioita. Haastateltavat olivat ymmärtäneet perhetyön tarkoituksen ja ilmaisivat sitä haastattelussa esimerkiksi seuraavasti:

...ei siit mitää haittaakaa ollu

...kyllä se on mun mielestä paikallaan--- se on semmosta, että se maksaa itsensä takaisin

...kun ei mulla ollut mitään odotuksia niin kai se oli ihan jees

...olen oppinut että sosiaalitoimi ei ole vihollinen vaan se on se tukeva elin

Perhetyö nähtiin monipuolisena työmuotona ja perhetyöntekijän työnkuva laajana. Haastateltavat kertoivat tietävänsä nyt, mitä kaikkea perhetyöltä voi odottaa ja kommentoivat perhetyön odotuksia esimerkiksi seuraavasti:

...toiset perheet tarvii hoitoonohjausta, toiset kaupassa käyntiä, toiset vaan henkistä juttelu tukee

...se nyt on niin laaja skaala

8.2 Haastateltavien näkemykset perhetyöntekijään liittyvistä ominaisuuksista

Haastatellut olivat kokeneet perhetyöntekijän keskeisessä roolissa perheissä. Haastatteluiden analyysissä hyvän perhetyöntekijän ominaisuuksista muodostui neljä pääluokkaa: vuorovaikutukselliset ominaisuudet, konkreettisuus, luottamuksellisuus ja yksilölliset ominaisuudet. Näistä pääluokista muodostettiin yhdistävä käsite Lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaiden näkemyksiä perhetyöntekijän ominaisuuksista.

Vuorovaikutuksellisuudesta

Vuorovaikutukseen liittyviä alakäsitteitä olivat keskustelu ja läsnäolo. Haastatellut kokivat keskusteluyhteyden perhetyöntekijään itselleen tärkeänä, sen kautta haastatellut kertoivat saaneensa itselleen uusia ajatuksia. Se, että perhetyöntekijä on oikeasti läsnä ja kiinnostunut kuulemaan asiakasperheen asioista oli myös kaikkien mielestä keskeistä. Haastateltavat ilmaisivat perhetyöntekijän vuorovaikutuksellisuutta seuraavin esimerkein:

...on ollu hyviä mielipiteitä, oon saanu ideoita

...pystyy keskustelemaan

...kuunteleminen on tärkeä

...on oikeasti läsnä

...on kiinnostunut niistä lapsista, lasten hyvinvoinnista ja äidin hyvinvoinnista myös

Konkretiasta

Toinen analyysissä muodostunut pääluokka konkreettisuus nähtiin keskeisenä ominaisuutena perhetyöntekijälle. Konkreettiset arjen toiminnot oli koettu hyvinä ja niitä toivottiin myös jatkossa. Haastatellut kertoivat myös, ettei pelkkä keskustelu ilman käytännön toimia auta juurikaan. Haastatellut antoivat esimerkkejä perhetyöntekijän käytännön toimista seuraavasti:

...käytännössä auttava

...ymmärtää mitä netissä pystyy tehdä

...tietää ja auttaa ja haluaa auttaa ja selvittää

...turhaa ne puheet on jos se käytäntö ei...

Luottamuksesta ja pysyvyydestä

Kolmas analyysissä muodostunut pääluokka luottamuksellisuus oli haasteltavien mielestä tärkeä. Luottamuksellisuuteen liittyivät alakäsitteet luottamus, pysyvyys, joustavuus ja laaja-alaisuus. Luottamus syntyy haastateltujen mukaan pikkuhiljaa,

mutta toisaalta virka-asema tuo myös luotettavuuden tunteen. Haastateltavat kommentoivat luottamuksellisuutta esimerkiksi seuraavasti:

...luottamus tulee yhdessä eläessä--- toinen vastaa tarpeeseen

...virka-asema--- luottamusta tulee enemmän kun oppii tuntemaan

...tietää vähän minkälainen toinen on

Haastatellut kokivat perhetyöntekijän pysyvyyden tärkeänä, mutta toisaalta uusi ihminen tuo uusia näkökulmia. Haastateltavat arvioivat pysyvyyttä esimerkiksi seuraavasti:

...ideaalihan se olisi että olisi sama henkilö

...luottamus on ihan eri kun on sama henkilö

...[perhetyöntekijä] vaihtuu, uusia näkökantoja, ei välttämättä huono asia

Sopeutumiskyvystä ja monipuolisuudesta

Haastatellut näkivät tärkeänä ominaisuutena perhetyöntekijällä kyvyn sopeutua erilaisiin perheisiin ja tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Perhetyöntekijän asenne on myös tärkeä. Haastateltavat ilmaisivat perhetyöntekijän sopeutuvuutta perheeseen seuraavin esimerkein:

...pystyy tulemaan kaikenlaisten ihmisten kans toimeen

...jättää kotiin se hyvä mieli

...on kiinnostunut

...ett myötäilee, eikä ruveta kinastelemaan

Haastatellut kokivat tärkeänä ominaisuutena perhetyöntekijälle laajan katsantokannan. Haastatellut kertoivat saaneensa perhetyöntekijältä apua monenlaisissa tilanteissa ja arvostivat sitä monipuolisuutta, jota perhetyöntekijällä

ammattinsa puolesta on. Haastateltavat kertoivat perhetyöntekijä laajasta katsantokannasta esimerkiksi seuraavasti:

...osaa ajatella isosti

...näkee missä nyt tarvitaan apua

...hahmottaa kokonaisuutta

Yksilöllisistä ominaisuuksista

Neljäs pääluokka muodostui ajatuksista perhetyöntekijä henkilökohtaisista ominaisuuksista. Haastatellut totesivat perhetyöntekijöidenkin olevan vain ihmisiä, mutta joitain ominaisuuksia tuli esille. Seuraavia esimerkkejä perhetyöntekijän yksilöllisistä ominaisuuksista tuli esille haastattelussa:

...maanläheinen

...käytännöllinen

...iloinen

Perhetyöntekijän iällä tai sukupuolella ei haastateltavien mielestä ole väliä, mutta vastauksissa tuli kuitenkin esille vanhempi naisihminen. Kaksikielisessä kaupungissa myös kielikysymys tuli haastattelussa myös esille. Haastateltavat kommentoivat ikä- ja sukupuolikysymyksiä esimerkiksi seuraavalla tavalla:

...sukupuoli- ikä ei merkitystä

...vanhemmalla ihmisellä ehkä enemmän perspektiiviä ja kokemusta

...ehkä on omia lapsia

...olisi myös ruotsinkielisille

...olisi tarvinnut ruotsinkielisen

8.3 Haastateltavien näkemykset perhetyön kehittämisestä

Haastateltavat kokivat perhetyön tärkeänä työmuotona myös jatkossa ja haastattelussa tuli esiin toive satsauksesta ennaltaehkäisevään työhön.

Haastatteluiden analyysissä perhetyön kehittämisestä saatiin kaksi pääluokkaa työntekijän sekä yhteiskunnan näkökulmasta. Näistä pääluokista saatiin yhdistävä käsite Lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakkaiden ajatuksia perhetyön kehittämisestä.

Konkretiasta ja laaja-alaisuudesta

Perhetyön kehittäminen työntekijän näkökulmasta jakautui alakäsitteisiin konkretiasta ja laaja-alaisuudesta. Haastatelussa tuli esiin aiemmin enemmän käytössä ollut kotipalvelu ja sen käytännönläheisyys, tätä haastateltavat kaipasivat takaisin. Osa haastateltavista ajatteli perhetyön koskevan enemmän nuoria äitejä, osa ajatteli perhetyön korvaavan lähiverkostoa. Haastateltavat kommentoivat perhetyön tulevaisuutta käytännöllisyyden ja laaja-alaisuuden kannalta esimerkiksi näin:

...konkretiaa enemmän

...toivon käytännön apuakin

...nuoret [äidit]tarvii näiss paperisasioissa apua ja ohjeita

...on hyvä saada tukea jos ei ole sukulaisiakaan

...jos halutaan oikeasti palvella perheitä, pitäisi olla kokonaisvaltaista

...vois olla parisuhdeterapeutti kii

Perhetyön kehittäminen yhteiskunnan näkökulmasta toi esiin pelkoa, ettei perhetyötä arvosteta tulevaisuudessa. Pääluokka perhetyön kehittämisestä yhteiskunnan näkökulmasta muodostui alakäsitteistä ennaltaehkäisy, tulevaisuuden näkymä ja tarpeellisuus.

Ennaltaehkäisystä ja tulevaisuuden näkymistä

Ennaltaehkäisy nähtiin haastatteluissa tärkeänä painopistealueena. Haastatteluissa tuli esiin pelko, että apua tarvitsevat päätyvät huonoon kuntoon ennen kuin saavat apua. Haastateltavat miettivät myös miten tietoa saisi ihmisille enemmän ja voisiko jostakin ilmoituksesta esim. neuvolan seinällä olla apua. Haastateltavat toivat näkemyksiään ennaltaehkäisevästä perhetyöstä esimerkiksi seuraavasti:

...apu mieluummin liian aikaisin kuin liian myöhään

...kynnys matalenisi

...saada informaatio ihmisille ennen kuin ne menee huonoo jamaan

...se pitäisi olla tukimuoto joka oikeesti on saatavilla

Haastateltavat toivat esiin tulevaisuuden näkymiä; haastateltavien mielestä perhetyölle on tarvetta jatkossakin enenevässä määrin. Haastateltavat toivat esiin näkemyksiään haastattelussa esimerkiksi seuraavasti:

...varmaan on paljon töitä

...tervettä maalaisjärkeä enemmän

...perhe on elämän yksikkö joka voi huonommin ja huonommin, ei parempaan suuntaan olla menossa

Haastateltavien mielestä perhetyö on tarpeellista jatkossakin ja toive työntekijöiden pysyvyydestä tuli myös esiin. Haastateltavat toivat esiin tarpeellisuuden ja pysyvyyden toiveita seuraavin esimerkein:

...lisääntyikin varmaan se tarve

...ajetaan tiukemmalle, ei nähdä sitä arvostusta

...pitäisi aina olla se pysyvä tietty henkilö

...vois olla enemmän aikaa

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

9.1 Johtopäätökset

Väinälän (2010c, 136) mukaan esimerkkejä lastensuojelun avohuollon perhetyön tuottamista hyödyistä ovat lapsen/perheen elämäntilanteessa tapahtunut selkeä muutos, lapsen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta, vanhemmuuden voimavarojen lisääntyminen, perheen vuorovaikutuksen ja arjesta selviytymisen vahvistuminen sekä perheen tarvitsemien muiden palveluiden kartoitus. Lisäksi perhetyöstä on hyötyä huostaanottotilanteissa; perhetyöntekijä voi valmistella ja tukea lasta ja perhettä läheisten suhteiden säilymiseksi ja vahvistumiseksi.

Opinnäytetyön analyysin tuloksissa on selvästi nähtävissä yhtenäisyyttä kaikissa tutkimuskysymyksissä. Haastatteluissa tulivat esiin erityisesti konkreettiset toimet: haastatellut kertoivat perhetyön olleen käytännössä auttavaa, he kokivat käytännöllisyyden olevan tärkeä ominaisuus perhetyöntekijälle ja myös tulevaisuuden perhetyölle. Myös muissa tutkimusosioissa analyysistä saadut vastaukset olivat keskenään samansuuntaisia. Haastateltavat olivat esimerkiksi kokeneet dialogisuutta ja heillä oli toive dialogisuudesta ja siihen liittyvästä aidosta yhteydestä perhetyöntekijän kanssa.

Analyysissa oli nähtävissä, että haastatellut kokivat vastaavuutta perhetyön kokemuksissa ja hyvän perhetyöntekijän ominaisuuksissa. Haastateltavat kertoivat kokeneensa perhetyön itseään tukevana ja vahvistavana palveluna. Tähän oli vaikuttanut perhetyön kokonaisvaltaisuus; asiakkaat olivat saaneet purkaa huoltaan ja saaneet helpotusta perhetyöntekijän läsnäolosta. Perhetyöntekijä oli omalla olemuksellaan ja toiminnallaan tukenut ja auttanut asioissa eteenpäin. Haastatteluissa tuli useasti esiin käytännön työt. Arjenhallinta ja sen tukeminen on usein perhetyön keskeinen osa-alue. Tekemällä yhdessä kodin askareita keskustelun lomassa, asiakkaat olivat saaneet huojennusta huoliinsa.

Haastatteluissa tuli esiin asiakkaiden voimaantuminen perhetyön kautta ja oman elämän arjenhallinta oli lisääntynyt. Saatu tutkimustulos on yhteneväinen perhetyön määritelmiin, joita opinnäytetyössä on aiemmin käsitelty. Haastatellut

myös kertoivat saaneensa perhetyön kautta tietoa ja ymmärrystä perhetyön kokonaisuudesta; heille oli muodostunut myönteinen kuva lastensuojelun toimista ja mahdollisuuksista. Miettiessään perhetyön kehittämistä haastatellut toivat esiin toiveen ennaltaehkäisevien toimien lisääntymisestä. Haastateltujen mielestä perhetyöllä on ehdottomasti tarvetta myös jatkossa, toisaalta haastateltavilla oli pelkoa siitä, että perhetyö työmuotona häviää. Ennaltaehkäisyn ja kotiin vietävän palvelun lisääntyminen ovat Kaste-hankkeen tavoitteita, joten haastateltavien pelko ei todennäköisesti toteudu. Avun saaminen voi kuitenkin pitkittyä ja perheiden tilanteet pahentua. Yhteenvedon voidaan todeta, että haastellut olivat tyytyväisiä kokemaansa perhetyöhön ja olivat saaneet siitä vahvistusta. Perhetyöllä on siis ollut positiivista merkitystä perheen hyvinvointiin ja tietoisuuteen avunsaannin mahdollisuuksista.

Samansuuntaiseen tutkimustulokseen on päätenyt Jaana Pietinhuhta (2008) tutkimuksellaan Porin lastensuojelun perhetyön yksikön asiakasperheiden kokemuksia perhetyöstä. Asiakasperheet olivat kokeneet perhetyön käytännönläheisen ja konkreettisen tuen auttaneen heitä eteenpäin vaikeassa elämäntilanteessa. Myös asiakasperheiden psyykinen hyvinvointi ja perheen elämäntilanne olivat rauhoittuneet.

Reetta Mäkinen ja Anni Pasanen (2010) ovat tutkineet Alvari-perhetyötä perheiden ja työntekijöiden kertomana ja erityisesti lapsen näkyvyyttä Alvari-perhetyössä. Tutkimuksen tuloksissa nähdään äitien hyötyvän konkreettisista toimista ja heidän psyykkisen hyvinvointinsa lisääntyneen. Tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan äitien tarvitsevan vahvaa tukea ja vievän tilaa lapsen työskentelyprosessista. Tällöin riskinä on, että lapsi muuttuu objektiksi saadessaan apua välillisesti äidin kautta.

9.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus keskittyy yleensä tiedon totuudellisuuteen ja tiedon objektiivisuuteen. Laadullisen tutkimuksen arvioinnissa on Tuomi ja Sarajärven (2013) mukaan hyvä muistaa seuraavia seikkoja: 1) tutkimuksen kohde ja tarkoitus: mitä halutaan tutkia ja miksi, 2) tutkijan omat sitoumukset tutkimukseen: mikä tutkimuksen aiheesta kiinnostaa, 3) aineiston keruu ja menetelmät, 4) tutkimuksen tiedonantajat: miten haastatellut on saatu, kuinka paljon on haastateltu jne., 5) tutkija-tiedonantaja-suhde: ovatko haastatellut saaneet tutustua tutkimustuloksiin ja miten he ovat suhtautuneet niihin, 6) tutkimuksen kesto, aineiston analyysi sekä 7) tutkimuksen luotettavuus: miten aineisto on koottu ja analysoitu. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 134, 104–141.)

Tuomi ja Sarajärvi (2013, 136) mukaan tutkimusmenetelmien luotettavuutta arvioidaan yleensä käsitteiden validiteetti ja reliabiliteetti avulla. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen olevan lupausten mukainen. Reliabiliteetti tarkoittaa, että tutkimustulos on toistettavissa. Käsitteet ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä, joten niiden käytettävyyttä laadullisessa tutkimuksessa kritisoidaan. Esimerkiksi Vilkka (2005, 159) toteaa, ettei tutkimusta voi käytännössä koskaan toistaa uudelleen, sillä jokainen laadullinen tutkimus on kokonaisuutena ainutkertainen.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on keskeinen luotettavuuden kriteeri ja luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Tutkijan on tarkistettava vastaavatko hänen ja tutkittavien käsitykset toisiaan, tällöin toteutuu uskottavuus luotettavuuden kriteerinä. Varmuutta tutkimukseen saadaan huomioimalla tutkijan omat ennako-oletukset. Vahvistettavuutta tutkimus saa jos tutkimuksessa tehdyt tulkinnat vastaavat muita tutkimuksia samasta ilmiöstä. Tutkijan tulee arvioida tutkimuksensa luotettavuutta jokaisessa tekemässään valinnassa. (Eskola & Suoranta 2008, 208–212.)

Opinnäytetyön haastatteluaineiston hankinnassa luotettavuus pyrittiin varmistamaan niin, että haastateltavat valikoituivat satunnaisesti. Haastateltavat saatiin laittamalla v 2011–2012 perhetyön asiakasnimet peräkkäin ja työryhmän

sosiaalityöntekijä poimi niistä joka kolmannen. Saadusta aineistosta poistettiin opinnäytetyön tekijän omat asiakasperheet. Sosiaalityöntekijä otti yhteyttä haastateltaviin ja esitteli tutkimusasian. Vasta tämän jälkeen tutkija otti yhteyttä haastatteluun lupautuneisiin asiakkaisiin, esitteli itsensä ja tutkimusasian sekä sopi haastatteluajan. Näin pyrittiin varmistamaan sosiaalitoimiston asiakkaiden luottamus. Mikäli tutkija olisi suoraan ottanut yhteyttä haastateltaviin, olisi heillä voinut herätä kysymys mistä tutkija on saanut haastateltavien nimen ja yhteystiedot.

Opinnäytetyön tekijä on noudattanut laadullisesta tutkimuksesta annettuja ohjeita analyysin vaiheista ja pyrkinyt siten lisäämään luotettavuutta opinnäytetyölle. On kuitenkin huomattava, että opinnäytetyö on tehty yksin, joten kaikki päätelmät ja luokittelut ovat yhden ihmisen ajatusten pohjalta syntyneitä. On vaikea sanoa, millainen luokitteluprosessi olisi ollut, mikäli mukana olisi ollut toinen tutkija. Luotettavuuspohdintaan liittyy myös opinnäytetyön tekijän toimi perhetyöntekijänä. Tämä varmasti lisäsi haastateltavien luottoa haastattelijaan. Myös se, että haastateltavat eivät ole olleet opinnäytetyön tekijän asiakkaita lisäsi opinnäytetyön tekijän mielestä luotettavuutta. Yhdestä haastatellusta tuli opinnäytetyön tekijän asiakas kesän lopussa. Asia oli jo tiedossa haastattelua sovittaessa ja opinnäytetyön tekijä varmisti haastateltavalta tämän halun osallistua haastatteluun. Haastateltavan mielestä tulevalla asiakkuudella ei ollut vaikutusta, joten haastattelu tehtiin. Onko tällä asialla ollut vaikutusta haastatteluvastauksiin, sitä on vaikea sanoa.

9.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusten uskottavuuden pohjana ovat Tutkimuseettisen neuvottelukunnan vuonna 2002 laatimat hyvän tieteellisen käytännön ohjeet. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus läpi koko tutkimusprosessin sekä toisten tutkijoiden työn huomioiminen asianmukaisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 3.1.1.)

Tutkijan on huolehdittava tutkimuksensa laadusta ja laadun arviointiin liittyy aina eettisyys. Eettinen sitoutuneisuus ohjaa hyvää tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi

2013, 127.) Eettiset näkökulmat on jaettu kolmeen näkökulmaan, joita ovat tutkimusaiheen valinta, käytettävät tutkimusmenetelmät sekä tutkimuksen analyysi ja raportointi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 3.1.2.)

Tutkimusaiheen valinnassa on tärkeää miettiä miksi juuri valittu tutkimusaihe on perusteltu. Tämän pohtiminen on ensisijaisen tärkeää kun tutkimuskohteena on herkkä tai arka tutkimusaihe. Tutkimuksessa käytettävä tutkimusmenetelmä täytyy valita niin, että tavoiteltava tieto on saavutettavissa valitulla menetelmällä. Tutkimuksen analyysi ja raportointi vaiheessa on eettisen näkökulman mukaan huolehdittava, ettei analyysin anonymiteetti missään vaiheessa petä. Tutkijan täytyy myös rehellisesti raportoida tutkimustulokset tutkittavia suojellen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 3.1.2; Tuomi & Sarajärvi 2013, 128–133.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusaineiston ovat muodostaneet lastensuojelun asiakasperheet, jolloin luottamuksellisuus ja anonymiteetti ovat ensiarvoisen tärkeitä lähtökohtia. Opinnäytetyön tekijä selvitti asiakasperheille opinnäytetyön tavoitteet sekä menetelmät, joita opinnäytetyössä käytettäisiin. Opinnäytetyöhön osallistuneet olivat vapaaehtoisesti mukana ja opinnäytetyön tekijä oli heihin yhteydessä vasta saatuaan luvan ottaa heihin yhteyttä. Opinnäytetyön tekijä myös varmisti henkilökohtaisesti asiakasperheiltä luvan sekä haastatteluun että aineiston käyttöön puhelimitse ja kirjallisesti. Hyvään eettiseen käytäntöön kuuluu myös, ettei tutkimuksessa saatuja tietoja luovuteta ulkopuolisille eikä tietoja käytetä muuhun kuin tutkimukseen. Analyysivaiheen aikana on myös ollut tärkeää, etteivät haastateltavien oikeat nimet ole missään vaiheessa nähtävillä. Opinnäytetyön tekijä lupasi hävittää kaiken tutkimusaineiston opinnäytetyön valmistuttua sekä pitää asiakasperheet tunnistamattomina opinnäytetyön raportoinnissa. Lisäksi opinnäytetyön tekijä lupasi, että haastatellut asiakasperheet saavat halutessaan tutustua työhön ennen sen julkaisemista. Opinnäytetyöntekijä halusi antaa haastatelluille mahdollisuuden varmistaa, että tekijä on ymmärtänyt asiakkaiden sanomiset oikein.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön pohjalla oli halu selvittää lastensuojelun perhetyön asiakkaiden kokemuksia perhetyöstä ja erityisesti perhetyön merkitystä. Aloitin työt perhetyöntekijänä lokakuussa 2012 hieman opiskelujeni aloittamisen jälkeen. Hyvin pian muotoutui ajatus tehdä opinnäytetyö perhetyöstä, sillä halusin tutkia ja pohtia perhetyötä saadakseni enemmän ymmärrystä uuteen työhöni. Aiempi työkenttäni on ollut kehitysvammauolella 20 vuoden ajan. Uusi työympäristö ja työtehtävät olivat erittäin mielenkiintoisia ja koin, että lisätieto ja ymmärrys perhetyöstä ovat ne mitä tarvitsen.

Opinnäytetyön teoriapohjaa rakentaessani löysin monia mielenkiintoisia näkökulmia ja teoksia. Tietopohjan rajaus oli kuitenkin tehtävä huolella. Halusin ottaa perhetyöhön kiinteästi kuuluvan lastensuojeluprosessin mukaan teoriaan, sillä se muodostaa perustan perhetyölle. Sosiaalipedagogiikalla on arkilähtöisen toimintatapansa myötä mielestäni keskeinen osuus perhetyössä. Myös vanhemmuuden käsittely teoriassa oli mielestäni perusteltua, sillä perhetyötä tehdään useimmiten vanhempien kanssa.

Vanhemmuuden tukeminen on perhetyön keskeisimpiä työn painopistealueita. Vanhemmuus ja siinä ilmenevät vaikeudet ovat esillä mediassa lähes päivittäin. Televisiossa esiintyvä SuperNanny opastaa vanhempia arkirutiineihin ja lasten kanssa kommunikointiin. Ohjelmaa katsoessa tuntuu, että vanhemmuus on täysin hukassa. Vanhemmat pyrkivät hyvää tarkoittaen antamaan lapsilleen mahdollisuuden vaikuttaa perheen asioihin, esimerkiksi ruokakaupassa lapsi saa valita mitä perheessä tänään syödään. Tällainen päätös on kuitenkin lapselle liian suuri ja lapsi hämmentyy tilanteessa. Jos lapsen päätösvalta saa jatkaa, kokee lapsi lopulta turvattomuutta vanhemmuuden puutteesta. Arkirutiinit ja niistä kiinnipitäminen luovat lapselle turvallisuutta, vaikka rutiinit vanhemmista niin tylsiltä joskus tuntuvat.

Perhetyöllä pyritään saamaan perheen arki pyörimään ja vuorovaikutus vanhempien ja lasten välillä toimimaan paremmin. Olen usein miettinyt mikä siinä on taustalla, että niin monilla vanhemmilla on vaikeus luoda lapsilleen

toimiva arki? Onko niin, että 1990-luvun lama kaikkine seurauksineen vei sen aikaisten lasten uskon tulevaisuuteen? Laman seurauksena menetettiin työpaikkoja ja perheiden elämäntilanteet keikahtivat täysin päällelleen. Sen aikaiset lapset ovat nyt aikuisia ja yhteiskunnassa puhutaan edelleen lamasta, huonosta kansainvälisestä taloustilanteesta ja työpaikkoja häviää päivittäin. Tämän päivän vanhemmista monet kamppailevat työttömyyden ja pätkätöiden kanssa, lisäksi työelämä asettaa paljon vaatimuksia työntekijöilleen. Vanhemmuus on tasapainoilua työ- ja perhe-elämän välillä, eikä vanhemmilla ehkä ole voimia pitää yllä arjen rakenteita. Myös mielenterveyden ongelmat ovat lisääntyneet ja erityisesti masennuksesta kärsii moni aikuinen. Masentuneen vanhemman on vaikea muodostaa vauvaan lapsen kannalta turvallista kiintymyssuhdetta.

Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa sosiaalipedagogiikka tuli mukaan teoriapohjaan. Sosiaalipedagogiikkaan perehtyessäni ymmärsin löytäneeni oman ammatillisen näkökulmani. Aiempi koulutustaustani on sosiaalikasvattaja ja olen valmistunut vuonna 1992. Sosiaalipedagogiikka lienee ollut sisältönä koulutuksessani, onhan sosiaalipedagogiikan vahvistuminen Suomessa alkanut juuri tuona aikakautena. Sosiaalipedagogiikkaan liittyvät käsitteet ja ajatukset tuntuvat kotoisilta ja ymmärrän tehneeni koko työuraani sosiaalipedagogisten silmälasien läpi.

Sosiaalipedagoginen työote kannustaa, innostaa ja opastaa ihmisiä ottamaan vastuuta omasta elämästään. Sosiaalipedagogiikka näkee jokaisessa ihmisessä hyvää ja arvokasta. Miina Savolaisen kehittämä voimaannuttava valokuvaus on yksi sosiaalipedagoginen toimintamuoto. Arkilähtöinen sosiaalipedagogiikka keskittyy arjen kysymyksiin ja pyrkii luomaan perheeseen sitä tukevia rakenteita. Arkea tukeva rakenne voi olla esimerkiksi arjen aikataulu; siinä perheen ruokailulle, lasten kouluunmenolle ja nukkumaanmenolle on määritelty tietty kellonaika. Työtä tehdään arjessa, tämän kautta työ saa merkittävyyttä asiakkaissa. Arjessa toimiminen on haasteellista, sillä arki näyttäytyy jokaiselle erilaisena. Arjen moninaisuus ja yhteisten tulkintojen löytyminen vaatii ymmärrystä erityisesti työntekijältä. Sekä sosiaalipedagogiikassa että perhetyössä pyrkimyksenä on kohdata ihminen aidosti ja luoda dialoginen suhde. Dialogisen suhteen myötä mahdollistuu toivottu muutos.

Halu ymmärtää perhetyötä ja kuulla asiakkaiden kokemuksia, siinä oli lähtökohta opinnäytetyölleni. Työni myötä jonkinlainen ymmärrys perhetyöstä oli olemassa, mutta haastattelututkimus syvensi näkemystäni. Haastatteluissa tuli esiin asiakkaissa tapahtunutta voimaantumista ja lisääntynyttä arjen hallintaa. Vaikka haastateltavien määrä ei ollut suuri, on tutkimuksesta saatu viesti mielestäni suuntaa antava. Perhetyöllä on merkitystä monellakin tavalla, kuten tutkimustuloksen osoittavat. Mielestäni on äärimmäisen hienoa, että perhetyö on asiakkaiden silmissä luotettava ja positiivinen asia. Lastensuojelu on viimeaikoina saanut mediassa paljon kuraa niskaansa, joten kaikki positiivinen kommentointi tuntuu aina hyvältä, varsinkin kun se on perusteltua.

Ymmärrykseni perhetyöstä on lisääntynyt ja tunnistan omassa työssäni opinnäytetyössäni olevia perhetyön sisällöllisiä teemoja. Asioiden sisäistäminen on vahvistunut ja jatkossa voin toimia enemmän tietoisesti. Perhetyöprosessiin perehtyminen oli erittäin hyödyllistä ja antoisaa. Omassa työssäni suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus ovat tietenkin olleet läsnä ennenkin mutta koen, että jatkossa niihin on paneuduttava enemmän. Perhetyön suunnitelma on Väinälän (2010c) mukaan otettu jo käyttöön monissa kunnissa, ja koen sen käyttöönoton tehostamisen omassa työssäni tärkeänä.

Haastattelujen analysointi paljasti kuinka luottavaisia ja positiivisesti orientoituneita haastattelemani asiakkaat ovat perhetyöhön ja perhetyöntekijään. Perhetyöntekijän rooli on paljon inhimillisempi kuin sosiaalityöntekijän ja tämä asettaa perhetyöntekijän joillekin asiakkaille avainrooliin. Kun perhetyöntekijä on perheen arjessa läsnä, voi suhteesta muodostua asiakkaalle hyvinkin henkilökohtainen. Perhetyöntekijä toimii puskurina sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välillä, haastatteluissa eräs haastateltava sanoi ”se on vielä vähän enemmän mun puolella”. Mietin pitkään miten tämän käsittäisin; onko asiakkaalla mielikuva, ettei perhetyöntekijä kerro sosiaalityöntekijälle näkemäänsä vai luuleeko asiakas, että perhetyöntekijä ei ehkä näe samaa ongelmaa kuin sosiaalityöntekijä? Ajattelin kuitenkin, että haastateltava tarkoitti perhetyöntekijän ymmärtävän tilanteen paremmin perheen lähtökohdista koska on perheen elämässä osallisena. Myllärniemi (2007) toi esiin asiakkaan imu - käsitteen, jonka mukaan työntekijän on tärkeä arvioida suhdetta asiakkaaseen

akselilla ammatillisuus–etäisyys vastaan kaveruus–läheisyys. Ammatillisuuden keskeinen osa-alue onkin pitää ammatillinen näkökulma vaikka kyseessä olisi pitkäaikainen ja tiivis perhetyösuhde.

Lähdeaineistossa tuli esiin Heinon (2008) ajatus, että perhetyö voi olla koko lapsuuden pituinen ajanjakso, jolla kannatellaan perhettä vaikkapa huostaanoton välttämiseksi. Tämä ajatus jäi mieleeni pitkäksi aikaa ja mielestäni ajatus on aika hurja. Millainen tilanne on lapsen kannalta ja miten tilannetta arvioidaan? Mietin myös mihin asti perhetyön avulla ollaan valmiita menemään ja miten lapsen etu säilyy tällaisessa tilanteessa.

Opinnäytetyöprosessi on kaikinensa ollut erittäin opettava ja mielenkiintoinen. Opetuksesta saadut valmiudet tutkimuksen tekemiseen olivat tarpeen, sillä aiempaa kokemusta tutkimuksen teosta en omista. Tutkimusprosessi oli haastava, ja siihen ryhtyminen tuntui melko jännittävältä. Tutkimuksen laadullinen luonne ja käytettävien tutkimusmenetelmien valinta tapahtui helposti. Teemahaastattelu kokemuksena oli mielenkiintoinen ja antoisa, aikaisempaa kokemusta varsinaisesta haastattelusta ei ole. Tämän kokemuksen pohjalta voin todeta haastattelurungon huolellisen muodostamisen olevan tärkeä pohja kokonaisuudelle. Varsinaisia koehaastatteluja ei tätä opinnäytetyötä varten tehty mutta se olisi varmasti tuonut uutta näkökulmaa haastatteluprosessiin. Haasteen tutkimusprosessille toi yksintyöskentely. Toisaalta aikataulut oli vain omissa käsissäni ja pystyin keskittymään tutkimukseen omien henkilökohtaisten aikataulujeni mukaan. Toisaalta tutkimuksen analyysissa olisi toisen tutkijan läsnäololla ehkä saatu erilaisia määritelmiä tutkimustuloksista.

Opinnäytetyöstä nousi mieleeni muutamia jatkotutkimuksen aiheita. Mielestäni olisi kiinnostavaa tutkia perhetyön vaikuttavuutta. Perhetyöstä saatavat hyödyt voivat olla hetkellisiä tai pitkäkestoisia muutoksia perheen arjessa. Se, onko perhetyöstä ollut vaikutusta esimerkiksi perhetyön asiakasperheen lapselle omassa aikuisuudessa, olisi mielestäni tutkimisen arvoista. Onko perhetyöllä positiivista ylisukupolvellista vaikutusta niin, että lapset omaksuisivat vanhempiensa perhetyöstä saamat vaikutteet?

Kiinnostava tutkimuskohde olisi myös perhetyöntekijän näkökulma perhetyöhön. Olisi mielenkiintoista selvittää miten perhetyöntekijät kokevat oman työnsä vaikuttavan asiakasperheisiin. Perhetyössä käytettävien menetelmiin liittyy mielestäni myös kiinnostava tutkimusaihe. Menetelmien käyttöön liittyvät kysymykset ovat varmasti monelle avoimia. Voisin kuvitella että ns. menetelmien käyttöopas voisi olla mielenkiintoinen tutkimusaihe. Itseäni se ainakin hyödyttäisi.

Mua se on ainaki silleen sporrannu, sanoi eräs haastateltavani. Lause kuvastaa positiivista tukea, jota asiakas on perhetyöstä saanut. Lauseen hengessä on hyvä jatkaa työtä eteenpäin toivoen, että muutkin kokevat perhetyön sporrausapuna arkeen.

LÄHTEET

Adams, R. 2008. Empowerment, participation and social work. Fourth edition. Hampshire: British Association of Social Workers.

Bardy, M. 2009a. Hyvinvoinnin ulottuvuudet – perheen ja yhteiskunnan suhteissa. Teoksessa Lammi- Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 227–243.

Bardy, M. 2009b. Lastensuojelun filosofia ja käytäntö. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino, 17–46.

Dolan, P. 2006. Assessment, Intervention and Self- appraisal Tools for Family Support. In edition Dolan, P., Canavan, J. & Pinkerton, J. (edited by) Family Support as Reflective Practise. Great Britain: Athaneum Press, Gateshead, Tyne and Wear, 196–213.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Forssén, K., Laine, K. & Tähtinen, J. 2002. ”Hyvinvoinnin tekijät ja uhat lapsuudessa”. Teoksessa Juhila, K., Forsberg, H. & Roivainen, I. (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Kopijyvä Oy, 81–104.

Hansen, M. 2004. Olipa kerran perhe - Arvostava työote perhetyössä. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry.

Heino, T, 2007. Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Stakesin työpapereita 30/2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Stakesin työpapereita 9/2008. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Heino, T. 2009. Lastensuojelu – kehityskulkuja ja paikannuksia. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 198–215.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hovi-Pulsa, R. 2011. Arkilähtöinen perhetyö. Strukturoitua avoimuutta. Lisensiaatintutkimus. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos. [viitattu 19.1.2014] saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120001/urn_nbn_fi_uef-20120001.pdf

Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus: Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-Kustannus.

Hurtig, J. 2003. Lasta suojelemassa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Rovaniemi: Lapin Yliopisto.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Kaikko, K. & Friis, L. 2009. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino, 76–88.

Kaljonen, P. 2005. Ammatillisen kasvun kiintopisteitä etsimässä. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus – Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, 17–23.

Kananoja, A., Lavikainen, M. & Oranen, M. 2013. Toimiva lastensuojeluseelvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Helsinki [viitattu 8.1.2014] saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511574&name=DLFE-26809.pdf

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Stakes raportteja 281. Saarijärvi: Gummerus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WS Bookwell.

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: WS Bookwell, 70–85.

Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.) Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen – Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Juvenes Print. [viitattu 29.1.2014] saatavissa: http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65787/hyva_ihminen_ja_kunnan_kansalainen_2006.pdf?sequence=1

Kurki, L. & Nivala, E. 2006. Sosiaalipedagogiikasta ja kansalaisuudesta. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.) Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen – Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Juvenes Print. [viitattu 28.1.2014] saatavissa: http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65787/hyva_ihminen_ja_kunnan_kansalainen_2006.pdf?sequence=1

Kuronen, M. & Lahtinen, P. 2010. Supporting families: the role of family work in child welfare. In edition Forsberg, H. & Kröger, T. (edited by) Social Work and Child Welfare Politics Through Nordic lenses. Great Britain: The Policy Press, 65–81.

Laiho, E. 2005. Sosiaalipedagogiikan ja erityispedagogiikan kohtaamispisteitä sosionomi (AMK) – opiskelijoiden näkemänä. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus - Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, 42–51.

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell, 28–45.

- Lastensuojelu 2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.[viitattu 19.1.2014] saatavissa:
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastensuojelu
- Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007.
- Laki lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. Annettu Helsingissä 8.4.1983.
- Lammi-Taskula, J. & Bardy, M. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 60–67.
- Mehtonen, M. 2007. Sosiaalipedagogiikka-projekti. Sosiaalipedagogit Talentia ry. [viitattu 28.1.2014] saatavissa:
http://www.talentia.fi/files/576/Sosiaalipedagogiikka-projekti_kyselyn_vastaukset.pdf
- Myllärniemi, A. 2007. Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytäntönä – jäsenyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. Heikki Waris – instituutti. Soccan ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja 6/2007.
- Mäkinen, R. & Pasanen, A. 2010. Kokemuksia Alvari-perhetyöstä perheiden ja työntekijöiden kertomana. Sosionomi (amk) opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. [viitattu 31.1.2014] saatavissa: http://theseus17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/15132/makinen_reetta.pdf?sequence=1
- Narikka, J. 2004. Palvelujen järjestäminen, hallinto, ohjaus ja rahoitus. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T & Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 21–60.
- Pietinhuhta, J. 2008. Porin lastensuojelun perhetyön yksikön asiakasperheiden kokemuksia perhetyöstä. Sosionomin opinnäytetyö. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu. [viitattu 31.1.2014] saatavissa: <http://theseus17->

kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/500/2008_samk_sote_pietinhuhta_jaana.pdf?sequence=1

Punamäki, R.-L. 2011. Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro, 95–114.

Pyhäjoki, J. 2005. Dialogisuus auttamistyön verkostoissa. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön – Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 71–91.

Ranne, K. 2005. Sosiaalipedagogiikka koulutuksessa ja työelämän kehittämisessä. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus - Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu. 14–19.

Ranne, K. & Rouhiainen-Valo, T. Sosiaalialan ammatillisen käyttöteorian muotoutuminen sosionomi (AMK)-koulutuksessa. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus - Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, 24–38.

Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys- puhetta vai todellisuutta? Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Rautiainen, M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta- Syvennä ja sovelta. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Reijonen, M. 2005. ”Mitä työtä se perhetyö oikein on?” – ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön – Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 7-15.

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki- Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere:

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. [viitattu 19.1.2014] saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>

Salo, S. 2003. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Sinkkonen, J.(toim.) Pesästä lentoon – Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 44–77.

Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, J.(toim.) Pesästä lentoon – Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 298–326.

Sinkkonen, J. 2003. Vanhemmuuden vaikea pesti. Teoksessa Sinkkonen, J.(toim.) Pesästä lentoon – Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 291–297.

Sosiaali- terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste) 2012–2015. [viitattu 10.5.2013] saatavissa: http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1578410#fi

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä - Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.

Uusimäki, M. 2005. Perhetyötäkö kaikki? Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 20. Oulu. [viitattu 20.10.2013] saatavissa: http://www.sosiaalikallega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaistu_20.pdf

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa – määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus.

Vuori, J. & Nätkin, R. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki - Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 7–38.

Väinälä, A. 2010a. Lastensuojelun avohuollon asiakastiedot. Teoksessa Väinälä, A., Kärki, J., Suhonen, A. & Väyrynen, R. (toim.) Selvitys palvelukohtaisista asiakastiedoista: Lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvonnan sekä koulun sosiaalityön tehtävissä. [viitattu 18.1.2014] saatavissa:

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80226/e526bd04-1025-4929-b156-4ca2d5a01f0c.pdf?sequence=1>

Väinälä, A. 2010b. Lastensuojelun sijaishuollon ja jälkihuollon asiakastiedot. Teoksessa Väinälä, A., Kärki, J., Suhonen, A. & Väyrynen, R. (toim.) Selvitys palvelukohtaisista asiakastiedoista: Lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvonnan sekä koulun sosiaalityön tehtävissä. [viitattu 30.1.2014] saatavissa:

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80226/e526bd04-1025-4929-b156-4ca2d5a01f0c.pdf?sequence=1>

Väinälä, A. 2010c. Lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakastiedot. Teoksessa Väinälä, A., Kärki, J., Suhonen, A. & Väyrynen, R. (toim.) Selvitys palvelukohtaisista asiakastiedoista: Lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvonnan sekä koulun sosiaalityön tehtävissä. [viitattu 18.1.2014] saatavissa:

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80226/e526bd04-1025-4929-b156-4ca2d5a01f0c.pdf?sequence=1>

Ylitalo, P. 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi (toim.) Helsinki: Kuntatalon paino.

Österbacka, E. 2010. Familjens tidsandvändning- fokus på barn och unga. Teoksessa Hämäläinen, U. & Kangas, O. (toim.) Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 170–194.

LIITTEET

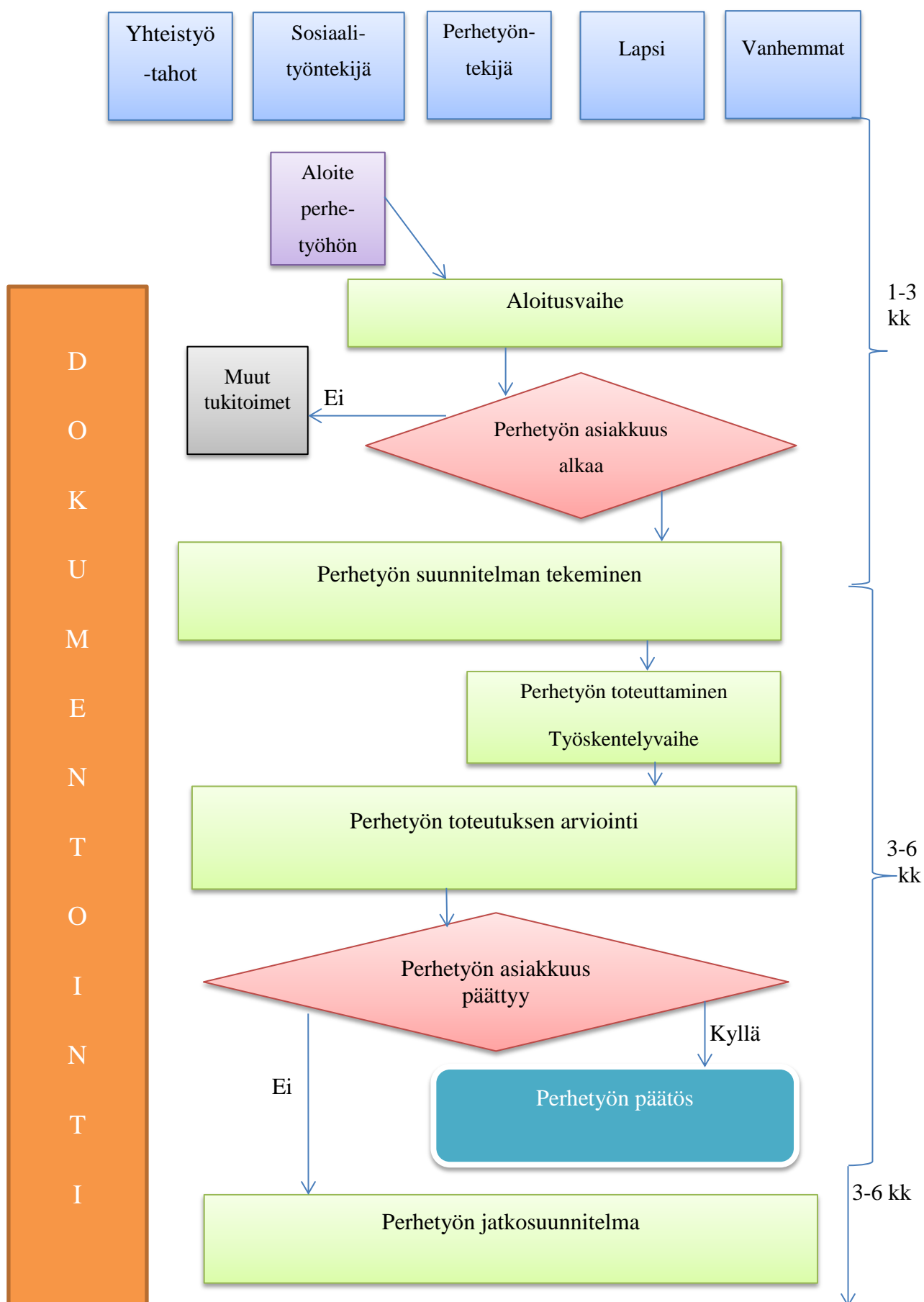
Liite 1. Perhetyön prosessikaavio

Liite 2. Teemahaastattelun runko

Liite 3. Tutkimuslupa Loviisan kaupungilta

Liite 4. Haastattelun saatekirje

Liite 1.
PERHETYÖN PROSESSIKUVAUS (Väinälä 2010c, 139)

Liite 2.

Teemahaastattelun teemat

Taustakysymykset

- perheenjäsenten lukumäärä, syntymävuodet
- milloin perheellä oli perhetyötä
- mikä oli keskeinen syy perhetyölle
- kuinka kauan perhetyötä perheellä oli

Perhetyön merkitys

1. perhetyö käytännössä
2. perhetyön tavoite
3. ennakko-odotukset perhetyölle
4. perhetyö kokemuksena – osallisuus, kuulluksi tuleminen
5. muutokset arjessa perhetyön jälkeen
6. perhetyön merkitys perheelle, lapsille, vanhemmille
7. perhetyö jälkikäteen ajateltuna
8. muuttuneet ajatukset perhetyöstä
9. suosittelu ystäville, sukulaisille
10. perhetyötä uudelleen, millaisessa tilanteessa
11. päällimmäinen ajatus perhetyöstä

Hyvän perhetyöntekijän ominaisuudet

1. tärkeimmät ominaisuudet
2. perhetyöntekijän ihannekuva
3. sukupuoli ja ikä
4. luottamus perhetyöntekijään
5. perhetyöntekijältä saatu apu
6. perhetyöntekijänne hyvät ja kehitettävät puolet
7. perhetyöntekijän rooli perheessänne
8. perhetyöntekijän pysyvyys

Perhetyön kehittäminen

1. perhetyön jatkuminen, millaista
2. unelmien perhetyö
3. haastateltava perhetyöntekijänä
4. perhetyö muutoksen avaimina
5. toimimaton perhetyö
6. suurin muutos perhetyöhön
7. perhetyön tulevaisuus

Onko teillä vielä jotain lisättävää?

Liite 3.

LOVIISAN KAUPUNKI
LOVISA STAD

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS
TJÄNSTEINNEHAVARBESLUT

Palvelupäällikkö, lasten ja nuorten palvelualue 4.3.2013 34 §

Vireillepanija/Sökande Veppling Sari-Sisko

Asia/Ärende Tutkimusluvan myöntäminen

Perustelut/Motiveringar Sari-Sisko Veppling toimii Loviisan kaupungin palveluksessa lastensuojelun perhetyöntekijänä ja päivittää nykyistä koulutustaan sosionomi amk tutkinnoksi Lahden Ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa. Opinnäytetyö on osa hänen opintojaan.

Päätös/Beslut Myönnetään Sari-Sisko Vepplingille tutkimuslupa opinnäytetyötä/tutkimusta "Lastensuojelun avohuollon perhetyö - oletuksia, kokemuksia ja näkemyksiä" varten

Päiväys ja allekirjoitus Loviisa 4.3.2013

Datum och underskrift Lovisa

Jaana Iivonen
Palvelupäällikkö, lasten ja nuorten palvelualue
Servicechef, tjänster för barn och unga

Liite 4.

9.6.2013

Opinnäytetyöni tarkoituksena on saada haastattelun avulla selville perhetyön asiakkaiden kokemuksia ja näkemyksiä perhetyöstä ja kehittämisideoita perhetyöhön.

Opinnäytetyössäni teitä ei voida tunnistaa, sillä poistan haastattelusta kaikki tunnistettavuustiedot. Mikäli haluatte, teillä on mahdollisuus tutustua haastattelun tuloksiin ennen opinnäytetyön julkaisua.

Opinnäytetyöni on tarkoitus valmistua joulukuussa 2013. Haastatteluaineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Tutkimusluvan opinnäytetyön toteuttamiseen Loviisassa olen saanut palvelupäällikkö Jaana Iivoselta ja teidän yhteystietonne sosiaalityöntekijä Maria Rosvallilta.

Pyydän teitä vielä vahvistamaan allekirjoituksellanne, että annatte luvan haastatella teitä opinnäytetyötäni varten.

Kiitos!

Sari-Sisko Veppling

puh. xxxx-xxxxxx

sari-sisko.veppling@xxxxxxxx

Loviisassa ___ / ___ 2013
